

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ
БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Пояснювальна записка і розрахунки
до дипломної роботи

МРЕ 778.01.04 ПЗ

Розробив студент групи 213-ФС-Д24
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
(роботу виконано самостійно, відповідно до
принципів академічної доброчесності)
Лесик Д.С.

Керівник: доцент, канд. екон.наук
Лисьонкова Н.М..

Рецензент: професор, д-р. екон.наук
Токмакова І.В.

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

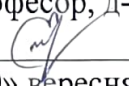
Кафедра фінанси, облік і аудит

Освітній рівень: магістр

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма «Управління фінансами, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри,
професор, д-р екон. наук
 О.Г.Кірдіна
«30» вересня 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ Лесяку Данилі Сергійовичу

1 Тема «Управління фінансовою безпекою підприємства»

Керівник Лисьонкова Наталія Миколаївна, канд. екон. наук, доцент
затверджені розпорядженням по економічному факультету
від «27» лютого 2025 року №63/25

2 Строк подання студентом закінченої роботи «10» січня 2026 року.

3 Вихідні дані: підібрати законодавчі акти і нормативні документи з теми дипломної роботи; вивчити і узагальнити монографічну, наукову, навчальну літературу щодо теми дипломної роботи; ознайомитися і підібрати сучасні публікації з теми роботи в наукових журналах й інших періодичних виданнях; зібрати, узагальнити, проаналізувати фінансову, статистичну й іншу необхідну економічну інформацію об'єкта дослідження

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) теоретичні підходи до визначення категорії «Фінансова безпека підприємства», сутність основних підходів до визначення рівня фінансової безпеки підприємства, механізм управління фінансової безпеки підприємства, загальна характеристика підприємства та аналіз його фінансового стану, технологія оцінювання рівню фінансової безпеки підприємства, аналіз рівня фінансової

безпеки підприємства, застосування факторного аналізу для визначення напрямів удосконалення організації фінансової безпеки підприємства, узагальнення заходів із підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

5 Перелік графічного матеріалу: функціональні цілі економічної безпеки, фактори, що впливають на фінансову безпеку підприємств, алгоритм оцінки стану фінансової безпеки підприємства в межах індикаторного підходу, механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства, механізм оптимізації фінансової безпеки підприємства, динаміка нерозподіленого прибутку, динаміка структури активів і пасивів, система індикаторів фінансової безпеки підприємства, вплив факторних показників моделі «Du Pont» на динаміку рентабельності власного капіталу, заходи оптимізації факторів, що впливають на рівень фінансової безпеки підприємства, система заходів з підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Дата видачі завдання «30» вересня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Стан виконання етапів	Прімітка
Вибір теми та її затвердження	30.09.25 -10.10.25	
Підбір літератури та статистичних матеріалів	11.10.25-31.10.25	
Консультація з керівником щодо організації роботи	01.10.25-05.10.25	
Огляд джерел інформації	06.10.25-20.10.25	
Написання чернетки першого розділу дипломної роботи	21.10.25-15.11.25	
Аналітична обробка інформації та написання чернетки другого розділу роботи	16.11.25-15.12.25	
Обробка матеріалу для написання аналітичних розрахунків третього розділу роботи	16.12.25-09.01.26	
Перед захист на кафедрі. Кінцеве оформлення роботи	10.01.26	

Студент Д.С. Лесик Лесик Д.С

Керівник Н.М.Лисьонкова Н.М.Лисьонкова

АНОТАЦІЯ

Магістерська дипломна робота містить с. 86, рис. 22 , табл. 13, джерел 47..

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю всебічного наукового аналізу змісту комплексного поняття «фінансова безпека підприємства» та пошуку заходів підвищення її рівня на сучасному етапі розвитку економіко-правової держави та за умов трансформаційних процесів.

Метою роботи є визначення основних індикаторів фінансової безпеки підприємства та можливих напрямків її забезпечення, аналіз фінансового стану і рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс» та пошук шляхів удосконалення управління фінансовою безпекою.

Об'єктом дослідження є процес управління та забезпечення належного рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки управління фінансовою безпекою ТОВ «Леройс».

Методи дослідження: наукова абстракція; системно-структурний аналіз; аналіз і синтез; порівняльний і економіко-статистичний аналіз; економіко-математичне моделювання; кореляційно-регресійний аналіз, факторний аналіз.

Інформаційною основою дослідження є матеріали наукових досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців у сфері управління фінансовою безпекою підприємства, закони України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ, ОРГАНІЗАЦІЯ, АНАЛІЗ, ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ, ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ, СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА, БАНКРУТСТВО, АДАПТАЦІЯ.

ABSTRACT

The master's thesis contains 86 pages, 22 figures, 13 tables, and 47 sources.

The relevance of the research topic is determined by the need for a comprehensive scientific analysis of the complex concept of 'financial security of an enterprise' and the search for measures to increase its level at the present stage of development of an economic and legal state and under conditions of transformation processes.

The aim of the work is to determine the main indicators of financial security of an enterprise and possible directions for ensuring it, to analyse the financial condition and level of financial security of Leroy LLC, and to search for ways to improve financial security management.

The object of the study is the process of managing and ensuring an adequate level of financial security at Leroy LLC.

The subject of the study is the theoretical, methodological and practical aspects of assessing the management of financial security at Leroy LLC.

Research methods: scientific abstraction; systemic-structural analysis; analysis and synthesis; comparative and economic-statistical analysis; economic-mathematical modelling; correlation-regression analysis, factor analysis.

The information basis of the study is the materials of scientific research by leading domestic and foreign scientists and specialists in the field of enterprise financial security management, as well as the laws of Ukraine.

KEYWORDS

FINANCIAL SECURITY, FINANCIAL SECURITY MANAGEMENT, ORGANISATION, ANALYSIS, SOURCES OF FORMATION AND USE, FACTOR ANALYSIS, BALANCED SCORECARD SYSTEM, FINANCIAL CONDITION, INTEGRAL ASSESSMENT, BANKRUPTCY, ADAPTATION.

Вступ	8
1 Теоретичні основи управління фінансовою безпекою підприємства	11
1.1 Сутність фінансової безпеки підприємства та її місце в ієрархічній структурі економічної безпеки	11
1.2 Механізм управління фінансовою безпекою підприємства	18
1.3 Особливості фінансової безпеки на підприємствах залізничного транспорту	26
Висновки до першого розділу	29
2 Аналіз рівня фінансової безпеки підприємства ТОВ «Леройс»	32
2.1 Характеристика ТОВ «Леройс» та аналіз основних показників його діяльності	32
2.2 Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства за допомогою методу коефіцієнтів	41
2.3 Аналіз рівня фінансової безпеки підприємства на основі індикаторного методу	53
Висновки до другого розділу	57
3 Удосконалення системи управління фінансової безпеки підприємства	60
3.1 Застосування факторного аналізу для визначення напрямів удосконалення процесу управління фінансовою безпекою підприємства	60
3.2 Узагальнення заходів із підвищення рівня фінансової безпеки підприємства	66

МРЕ. 778.01.04 ПЗ							
Ізм.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата	Управління фінансовою безпекою підприємства		
Розроб.	Лесик Д.С.			16.01.20			
Перевір.	Лисенкова Н.М.			16.01.20	УкрДУЗТ		
Н.контр.	Тройникова О.М.			16.01.20			
Затверд.	Кірдина О.Г.			16.01.20			

Висновки до третього розділу	74
Висновки	77
Список використаних джерел	80
Додатки	85

					МРЕ. 778.01.04 ПЗ	Аркуш
Ізм.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата		7

Вступ

Поступовий перехід економіки України на ринкові відносини водночас, по-перше, суттєво ускладнює умови господарювання і, по-друге, сприяє зростанню конкуренції між господарюючими суб'єктами, що може погіршувати їхній фінансовий стан і призводити до банкрутства. Тому необхідним є розробка, впровадження і безперервне вдосконалення адаптивних механізмів забезпечення фінансової безпеки підприємства, які дозволяють сформувати комплекс захисних реакцій підприємства, спрямований на підтримку стійкого функціонування і розвитку його фінансової системи в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Таким чином, актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю всебічного наукового аналізу змісту комплексного поняття «фінансова безпека підприємства» та пошуку заходів підвищення її рівня на сучасному етапі розвитку економіко-правової держави та за умов трансформаційних процесів.

Значний внесок у дослідження цієї теми зробили українські та зарубіжні науковці. Носань Н., Борисенка О. Назаренко Т. [32], Васільєва Л., Земляний М. [9], Дергачова В., Колешня Я.О. [22], Нестеренко В., Прокопенко М., Коваль І. [31], Ареф'єва О. [2], Барановський О. [4], Волш К. [12], Бланк И. [6], Горячева К. [18], Ганущак, Т. [14] та ін.

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Проте існують деякі проблемні аспекти з визначенням рівня фінансової безпеки підприємства, що пов'язані з невизначеністю єдиної методики оцінки та

розбіжностями поглядів авторів.

Метою роботи є визначення основних індикаторів фінансової безпеки підприємства та можливих напрямків її забезпечення, аналіз фінансового стану і рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс» та пошук шляхів удосконалення управління фінансовою безпекою.

Для досягнення поставленої мети, необхідно вирішити ряд завдань:

- дослідити різні підходи до визначення сутності фінансової безпеки підприємства;
- проаналізувати існуючі методики визначення рівня фінансової безпеки підприємства;
- розглянути індикатори фінансової безпеки підприємства;
- проаналізувати фінансовий стан ТОВ «Леройс»;
- визначити рівень фінансової безпеки ТОВ «Леройс»;
- застосувати математичні методи і моделі для оптимізації рівня фінансової безпеки підприємства;
- сформулювати перелік заходів з підвищення рівня управління фінансовою безпекою підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління та забезпечення належного рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки управління фінансовою безпекою ТОВ «Леройс».

У роботі використано такі методи дослідження: збирання та аналізу матеріалів, наукова абстракція; системно-структурний аналіз для систематизації сукупності поглядів щодо визначення категорії «фінансова безпека підприємства» та існуючих методик її визначення, а також для узагальнення існуючої інформації стосовно індикаторів фінансової безпеки; факторний аналіз, наукова абстракція; системно-структурний аналіз; аналіз і синтез; порівняльний і економіко-статистичний аналіз – при розробці та удосконаленні методики управління фінансовою безпекою ТОВ «Леройс».

Інформаційною основою дослідження є матеріали наукових досліджень

провідних вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців у сфері управління фінансовою безпекою підприємства, закони України.

Практична значимість даної роботи обумовлена тим, що розроблені практичні рекомендації можуть бути ефективно використані при формуванні стратегії економічної безпеки підприємства.

Результати отримані в роботі полягають в виділенні чіткого алгоритму визначення рівня фінансової безпеки підприємства за допомогою індикаторів, а також в виділенні факторів впливу на рівень фінансової безпеки підприємства та ефективності його діяльності в цілому. Внаслідок проведення і інтерпретації факторного аналізу були виділені основні заходи з підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

За темою магістерської роботи опублікована стаття «Фінансова безпека залізничного транспорту України в контексті міжнародного досвіду» // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". – 2025. – № 10. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-10-11498> та тези доповіді на тему «Особливості застосування фінансової безпеки на залізничному транспорті» Збірник тез 85 СНТК (10-11 грудня 2025р.) Харків: УкрДУЗТ.

Магістерська дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Загальний обсяг роботи 86 сторінки, 22 рисунків, 13 таблиць, джерела 47.

1 Теоретичні основи управління фінансовою безпекою підприємства

1.1 Сутність фінансової безпеки підприємства та її місце в ієрархічній структурі економічної безпеки

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств не лише ефективної діяльності, а й здатності протистояти деструктивним впливам внутрішнього та зовнішнього середовища. Одним із ключових аспектів забезпечення стабільності функціонування є формування належного рівня фінансової безпеки. Поняття фінансової безпеки підприємства тісно пов'язане з категорією економічної безпеки, яка охоплює всі сфери його діяльності та визначає здатність суб'єкта господарювання зберігати стійкість, незалежність і конкурентоспроможність в умовах постійних змін ринкової кон'юнктури.

Економічна безпека підприємства виступає складним багаторівневим утворенням, що охоплює виробничі, інноваційні, кадрові, інформаційні, екологічні, енергетичні та фінансові компоненти. Кожен із цих елементів виконує власні функції, але всі вони взаємопов'язані у забезпеченні головної мети – сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Відповідно, фінансова безпека є базовим елементом системи економічної безпеки, оскільки фінансові ресурси забезпечують реалізацію всіх інших функцій підприємства. Недостатній рівень фінансової безпеки призводить до втрати платоспроможності, зниження інвестиційної привабливості, втрати ринкових позицій і, врешті-решт, до банкрутства.

У наукових працях дослідників розглядаються різні аспекти цієї проблематики, зокрема питання адаптації бізнес-моделей, управління фінансовими ризиками, стратегічного планування та забезпечення стійкості підприємств в умовах кризових ситуацій. Значний внесок у дослідження цієї теми зробили українські та зарубіжні науковці. Зокрема, у статті Носань Н., Борисенка О. та Назаренко Т., розглядаються питання антикризового управління та стратегічного розвитку підприємств в умовах військових конфліктів, з акцентом на

диверсифікацію ринків та інвестування в інновації [32]. Васільєва Л.М. та Земляний М.С. аналізують управління ризиками як важливий елемент антикризового управління, пропонуючи етапи розробки стратегій подолання кризових ситуацій [9]. Дергачова В.В. та Колешня Я.О. підкреслюють взаємозв'язок економічної безпеки підприємств з ефективністю антикризового управління, доводячи необхідність інтегрованого підходу до фінансової стабільності [22]. У свою чергу, Нестеренко В.Ю., Прокопенко М.В., Коваль І.Б. у своїх дослідженнях аналізують взаємодію ризик-менеджменту та систем антикризового управління в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства [31]. Ці дослідження демонструють, що фінансова безпека підприємств потребує комплексного підходу, що зумовлює актуальність подальших досліджень.

Узагальнення наукових підходів дозволяє трактувати фінансову безпеку як стан захищеності фінансових інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що гарантує його стабільне функціонування, зростання вартості та здатність до розвитку в умовах ризику та невизначеності.

Фінансова безпека передбачає забезпечення оптимального співвідношення між доходами, витратами, активами та зобов'язаннями підприємства, підтримання ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, а також ефективне управління ризиками. З позиції стратегічного менеджменту фінансова безпека є передумовою досягнення конкурентних переваг і довготривалого успіху.

Загальні функціональні цілі економічної безпеки підприємства подано на рисунку 1.1.

Як видно з рисунка 1.1, основними цілями економічної безпеки є: гарантування стійкого розвитку, забезпечення ефективного використання ресурсів, збереження ринкових позицій, підвищення конкурентоспроможності, підтримання фінансової стабільності та мінімізація негативного впливу ризиків. Для досягнення цих цілей необхідна узгоджена система управління, яка охоплює всі підсистеми підприємства.

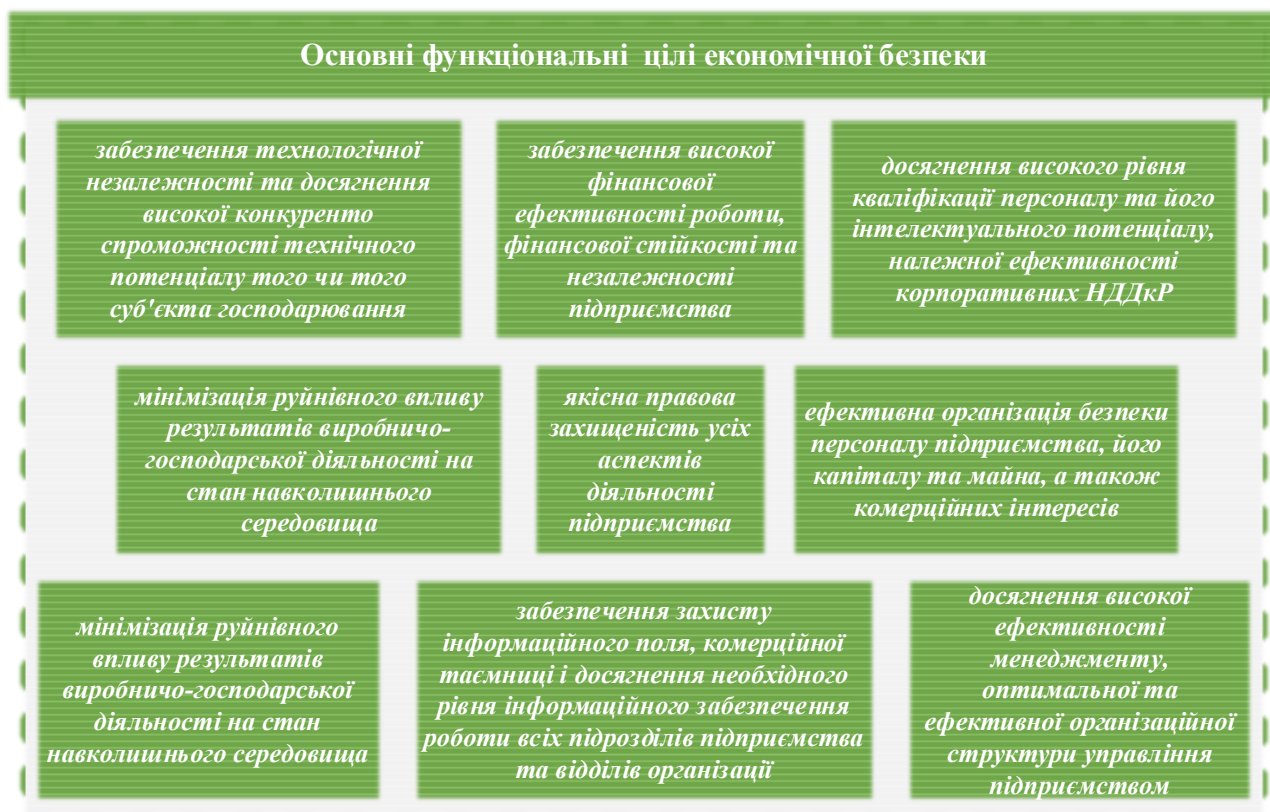

Рисунок 1.1 – Функціональні цілі економічної безпеки

Елементи економічної безпеки підприємства зображено на рисунку 1.2.

Як видно, економічна безпека формується з окремих складових: фінансової, кадрової, техніко-технологічної, інформаційної, енергетичної, правової, екологічної тощо.

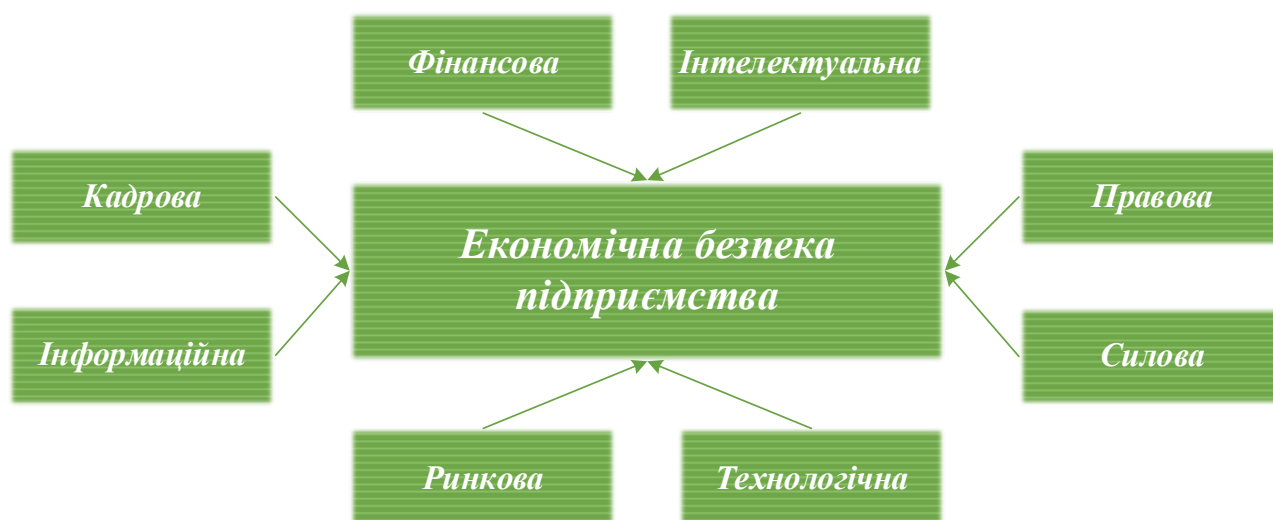

Рисунок 1.2 – Елементи економічної безпеки підприємства

Кожна з них має власні критерії оцінки та індикатори, але фінансова складова є системоутворювальною, оскільки забезпечує ресурсну базу для функціонування інших підсистем. Без достатніх фінансових ресурсів неможливо забезпечити модернізацію виробництва, впровадження інновацій або утримання кваліфікованих кадрів.

Процес організації системи економічної безпеки має бути побудований за певною логікою дій, яка включає етапи виявлення загроз, оцінювання ризиків, розроблення заходів протидії, моніторингу та контролю. Загальну схему цього процесу подано на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Схема процесу організації економічної безпеки підприємства

Як видно з рисунка, управління економічною безпекою здійснюється циклічно: від ідентифікації потенційних загроз і ризиків до реалізації захисних заходів і контролю ефективності прийнятих рішень. Ключову роль при цьому

відіграє інформаційна аналітика, що дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

У межах загальної системи економічної безпеки підприємства виділяють фінансову безпеку як окремий напрям, спрямований на забезпечення стабільного руху фінансових потоків, оптимізацію структури капіталу, запобігання фінансовим ризикам і збереження ліквідності.

Основні функціональні цілі фінансової безпеки підприємства подано на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 – Основні функціональні цілі фінансової безпеки підприємства

До ключових функціональних цілей фінансової безпеки належать:

- забезпечення фінансової стійкості;
- підтримання ліквідності та платоспроможності;
- формування раціональної структури капіталу;
- мінімізація фінансових ризиків;
- забезпечення ефективного управління активами та зобов'язаннями;
- гарантування інвестиційної привабливості.

Досягнення цих цілей неможливе без створення системи управління фінансовою безпекою, яка включає моніторинг показників, аналіз відхилень і формування управлінських рішень.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства передбачає реалізацію

комплексу заходів, що спрямовані на підтримку стійкого фінансового стану, захист від негативних впливів, формування фінансових резервів і підвищення ефективності використання ресурсів. Основні аспекти цього процесу відображено на рисунку 1.5.

Рисунок 1.5 – Забезпечення фінансової безпеки підприємства

На рисунку показано, що процес забезпечення фінансової безпеки базується на трьох взаємопов'язаних блоках:

- 1 Діагностика стану фінансової безпеки (аналіз фінансових показників, оцінка ризиків, моніторинг зовнішнього середовища).
- 2 Розроблення і впровадження заходів (стратегічні, тактичні, оперативні рішення щодо покращення фінансових показників, управління боргом, диверсифікації ризиків).
- 3 Контроль і коригування (оцінка ефективності реалізованих заходів, внесення змін до фінансової політики підприємства).

Таким чином, фінансова безпека – це не статичний стан, а динамічна категорія, що потребує постійного управління, аналізу та коригування в залежності від внутрішніх і зовнішніх умов.

Сучасні підходи до управління фінансовою безпекою базуються на принципах системності, комплексності, адаптивності, превентивності та наукової обґрунтованості. Управління фінансовою безпекою охоплює стратегічний,

тактичний і оперативний рівні, що дозволяє поєднувати довгострокові цілі з поточними завданнями.

Варто зазначити, що методологічна основа аналізу фінансової безпеки підприємства включає систему показників, які характеризують фінансову стійкість, рентабельність, ліквідність, оборотність активів і капіталу, кредитоспроможність тощо. Кожен із цих показників відображає окремий аспект фінансового стану підприємства, а їхня сукупність дає змогу визначити інтегральний рівень безпеки.

Особливо важливим є використання індикаторного підходу до оцінювання фінансової безпеки, який передбачає встановлення порогових значень основних фінансових коефіцієнтів. Перевищення або недосягнення цих меж сигналізує про загрозу фінансовій стабільності та потребу у вжитті коригувальних заходів.

Крім того, фінансова безпека підприємства має бути тісно пов'язана з його загальною стратегією розвитку. У межах стратегічного управління фінансова безпека виступає як інтегральна характеристика фінансового потенціалу, що визначає здатність підприємства до самофінансування, інвестування та відтворення капіталу.

Система фінансової безпеки включає також правові, організаційні та інформаційні механізми, спрямовані на забезпечення фінансової стійкості. Це, зокрема, формування ефективної фінансової політики, диверсифікація джерел фінансування, страхування ризиків, розвиток внутрішнього аудиту та фінансового контролю.

Високий рівень фінансової безпеки є запорукою конкурентоспроможності підприємства, оскільки забезпечує стабільне фінансування виробничих процесів, здатність протистояти ринковим коливанням і фінансовим кризам, а також формує позитивну репутацію серед інвесторів і партнерів.

Таким чином, теоретико-методологічні засади фінансової безпеки підприємства ґрунтуються на принципах системності, збалансованості та адаптивності. Вони визначають підхід до формування комплексної системи управління фінансовими потоками, ризиками й результативністю діяльності.

1.2 Механізм управління фінансовою безпекою підприємства

Ефективне управління фінансовою безпекою підприємства потребує розроблення цілісного механізму, який дозволяє системно і комплексно вирішувати завдання щодо захисту фінансових інтересів суб'єкта господарювання. Такий механізм має бути спрямований на своєчасне виявлення загроз, оцінку рівня ризиків, формування стратегії їх мінімізації та забезпечення стабільності фінансових потоків.

Формування механізму фінансової безпеки передбачає поєднання організаційних, економічних, фінансових, правових і інформаційно-аналітичних інструментів, що забезпечують сталий розвиток підприємства. Його мета полягає у створенні такої системи управління, яка гарантує здатність підприємства своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, зберігати ліквідність і прибутковість, а також ефективно використовувати ресурси.

Основу механізму формування фінансової безпеки становлять принципи:

- системності, що передбачає розгляд фінансової безпеки як взаємопов'язаної частини загальної системи управління;
- комплексності, тобто охоплення всіх аспектів фінансової діяльності;
- адаптивності, яка забезпечує здатність системи реагувати на зміни зовнішніх умов;
- превентивності, що спрямована на попередження загроз, а не лише їх усунення;
- ефективності, яка передбачає досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат.

Важливим етапом у формуванні механізму є визначення основних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства, наведено на рисунку 1.6.

Згідно з рисунком 1.6, у сучасній практиці найпоширенішими є три підходи:

- ресурсно-функціональний підхід – базується на оцінюванні ефективності використання фінансових ресурсів і забезпеченні збалансованості між активами та

зобов'язаннями.

- індикаторний підхід – ґрунтується на використанні системи фінансових коефіцієнтів та порогових значень, що характеризують рівень безпеки.

- інтегральний підхід – передбачає узагальнення результатів оцінювання окремих показників у єдиний індекс, який відображає загальний стан фінансової безпеки.

Рисунок 1.6 – Основні підходи до визначення рівня фінансової безпеки підприємства

Вибір того чи іншого підходу зумовлюється особливостями діяльності підприємства. Але слід пам'ятати, що кожен з підходів має свої переваги та недоліки (таблиця 1.1.).

Слід зазначити, що на теперішній час існують протиріччя стосовно вибору індикаторів фінансової безпеки підприємства. Це зумовлюється не тільки різноманіттям поглядів вчених, але й особливостями фінансово-господарської діяльності окремих підприємств. Але не дивлячись на це, всі показники розраховуються в межах індикаторного підходу.

Таблиця 1.1 – Переваги та недоліки основних підходів до визначення рівня фінансової безпеки підприємства

Підхід	Сутність	
	переваги	недоліки
індикаторний	об'єктивна, виправдана, достатньо точна методика	порогові значення змінюються в залежності від галузі та стану зовнішнього середовища, на яке підприємство майже не може впливати, а тільки пристосовуватися до нього
ресурсно-функціональний	процес забезпечення фінансової безпеки підприємства ототожнюється фактично з фінансовою діяльністю підприємства	тривалість процесу обробки даних та оцінки фінансової безпеки підприємства
мінімум сукупного збитку, що завдається безпеці	комплексний, повний підхід	необхідність великої кількості бухгалтерських і статистичних даних, їх відсутність в більшості випадків

Індикаторний підхід є найзручнішим у практичному застосуванні, оскільки дозволяє оперативно відстежувати зміни фінансового стану підприємства та виявляти потенційні загрози. Його логіка реалізації подана на рисунку 1.7.

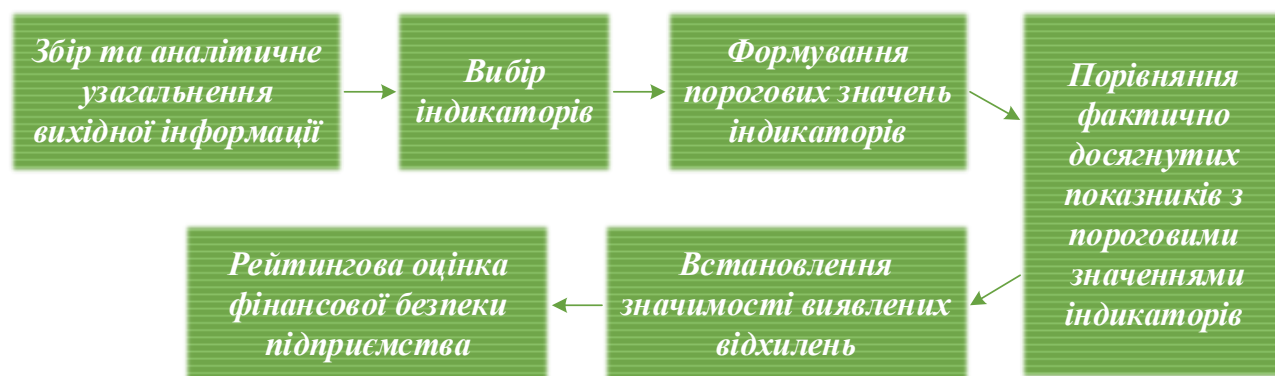

Рисунок 1.7 – Алгоритм оцінки стану фінансової безпеки підприємства в межах індикаторного підходу

Сутність даного алгоритму полягає в наступному:

– по-перше, фінансова безпека підприємства оцінюється виключно на основі фінансових показників, тоді як його фінансова стійкість характеризується також безліччю нефінансових показників: репутація на ринку, кваліфікація та інтелектуальний потенціал персоналу, технічний стан обладнання тощо.

– по-друге, індикаторний підхід дає можливість оцінити стан фінансової

безпеки підприємства на певну дату, тобто уособлює статичний підхід до оцінки. Разом з тим, для того, щоб постійно відстежувати стан фінансової безпеки на підприємстві керівництву потрібні індикатори, які давали б змогу дуже швидко реагувати на зміни (динамічні показники). Для їх розрахунку необхідно використовувати не стільки дані квартальної та річної фінансової звітності, скільки показники управлінської звітності, складеної за більш короткі проміжки часу (місяць, декаду, тиждень).

– по-третє, існує певна умовність при встановленні граничних значень самих індикаторів. Пояснюється це, в першу чергу тим, що в Україні сьогодні відсутня методична база визначення індикаторів, що давала б можливість враховувати галузеві та технологічні особливості діяльності підприємства, його приналежність до певної форми власності, стадії життєвого циклу. Стає зрозумілим, що в разі некваліфікованого визначення граничних значень індикаторів, неправильно буде оцінено і рівень фінансово-економічної безпеки підприємства. Це своєю чергою може спричинити і помилки в управлінні його діяльністю.

Отже, результатом є не лише кількісна оцінка, а й якісна характеристика поточного стану фінансової стабільності підприємства.

Забезпечення фінансової безпеки передбачає створення дієвого механізму, який охоплює сукупність методів, інструментів і важелів впливу на фінансові процеси. Такий механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства подано на рисунку 1.8.

Під механізмом оптимізації фінансової безпеки підприємства слід розуміти систему форм, методів, прийомів, важелів, норм і нормативів, а також нормативно-правового, інформаційного, програмно-технічного та кадрового забезпечення, за допомогою яких на підприємстві досягається такий стан фінансових ресурсів, їх формування, розподілу та використання, що дозволяє підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [42].

Усі ці елементи взаємопов'язані між собою й утворюють замкнений цикл управління фінансовою безпекою.

Рисунок 1.8 – Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства

Важливою складовою цього механізму є механізм оптимізації фінансової безпеки, який зображено на рисунку 1.9.

Взагалі, слід зазначити, що схема механізму оптимізації стану фінансової безпеки охоплює такі заходи та функції, що здійснюються послідовно або одночасно:

- формування необхідних корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, прав інформації, технології та устаткування);
- загальностратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими;
- стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- загально тактичне планування фінансової безпеки за функціональними складовими;
- тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства;
- здійснення функціонального аналізу рівня фінансової безпеки [39].

Рисунок 1.9 – Механізм оптимізації фінансової безпеки підприємства

Цей механізм дає змогу забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів, збалансованість між прибутковістю і ризиком, а також гарантує стійкість підприємства до зовнішніх шоків.

У структурі управління важливе місце посідає схема механізму управління фінансовою безпекою підприємства, наведена на рисунку 1.10.

У межах схеми виділяються такі складові:

- суб'єкти управління (керівництво, фінансові служби, служба безпеки, аудитори);
- об'єкти управління (фінансові потоки, активи, зобов'язання, ризики, інвестиції);
- методи управління (планування, прогнозування, моніторинг, контроль, аналіз, регулювання);

– інструменти управління (фінансові нормативи, політика капіталу, кредитна стратегія, система бюджетування, антикризові заходи).

Кожен елемент виконує власну функцію, але всі вони узгоджені між собою для досягнення головної мети – підтримання оптимального рівня фінансової безпеки.

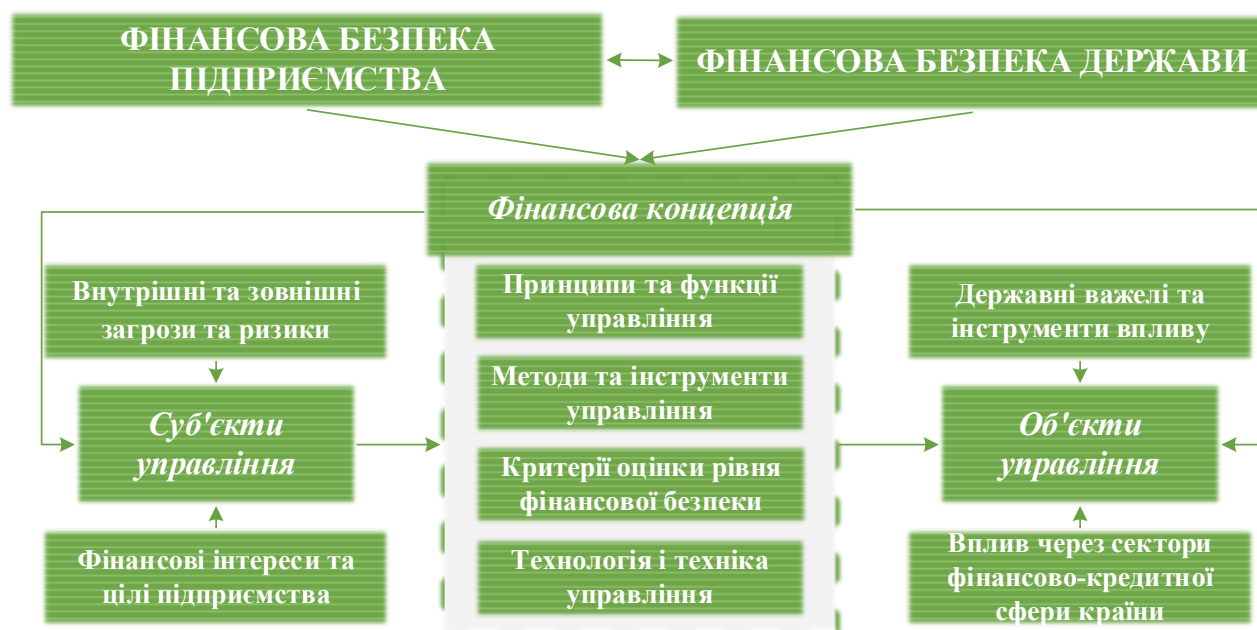

Рисунок 1.10 – Схема механізму управління фінансовою безпекою підприємства

Сучасна практика доводить, що ефективний механізм управління фінансовою безпекою неможливо реалізувати без належної інформаційно-аналітичної бази. Для цього створюються системи моніторингу, які дозволяють у режимі реального часу відстежувати ключові фінансові показники, прогнозувати можливі ризики та формувати відповідні управлінські рішення.

Важливим аспектом є також інституційне забезпечення, тобто наявність у структурі підприємства спеціалізованих підрозділів або відповідальних осіб, які займаються питаннями фінансової безпеки. Їхні функції включають: збір і обробку фінансової інформації, аналіз ризиків, контроль за дотриманням внутрішніх нормативів і підготовку пропозицій щодо підвищення ефективності використання ресурсів.

Механізм забезпечення фінансової безпеки має працювати як замкнена система зворотного зв'язку, що передбачає постійне коригування стратегій відповідно до змін зовнішніх умов. Основою цього процесу є безперервний моніторинг фінансових показників, який дозволяє своєчасно реагувати на негативні тенденції.

Одним із ключових напрямів підвищення ефективності механізму фінансової безпеки є впровадження сучасних інформаційних технологій – систем фінансового аналізу, прогнозування, ризик-менеджменту, аналітичних панелей (dashboard), що забезпечують інтеграцію фінансової інформації в єдиному середовищі.

Не менш важливим чинником є формування фінансової культури персоналу, тобто розуміння всіма працівниками значення економії ресурсів, дотримання фінансової дисципліни та запобігання нецільовому використанню коштів.

У контексті довгострокової стратегії розвитку підприємства фінансова безпека повинна бути інтегрована в загальну систему стратегічного планування. Це означає, що кожна інвестиційна, кредитна чи інноваційна програма має оцінюватися з точки зору її впливу на рівень фінансової стабільності.

Особливу увагу необхідно приділяти ризик-менеджменту, який є невід'ємною частиною механізму забезпечення фінансової безпеки. Ризики слід класифікувати за джерелами (внутрішні, зовнішні), за видами (кредитні, валютні, інвестиційні, ліквідності, ринкові тощо) та за ступенем впливу. Для кожного ризику мають бути визначені інструменти управління: уникнення, зниження, передача (страхування, хеджування) або прийняття ризику.

Підсумовуючи, можна зазначити, що механізм формування та забезпечення фінансової безпеки підприємства являє собою багаторівневу систему, яка включає аналітичні, організаційні, нормативні, інформаційні та контрольні елементи. Вона забезпечує стійкість підприємства до кризових явищ, підтримує його фінансову стабільність і створює основу для сталого розвитку.

Ефективність цього механізму визначається здатністю підприємства своєчасно ідентифікувати загрози, приймати превентивні рішення та підтримувати фінансову рівновагу в динамічному середовищі. Тому вдосконалення системи

управління фінансовою безпекою має бути постійним процесом, що спирається на сучасні методи аналітики, прогнозування та стратегічного планування.

1.3 Особливості фінансової безпеки на підприємствах залізничного транспорту

Фінансова безпека залізничного транспорту є критично важливим чинником економічної та національної безпеки держави, особливо у періоди глобальної економічної турбулентності та військових конфліктів. Це пов'язано з тим, що в цих умовах зростає роль залізниці в забезпеченні стратегічної логістики, безперервності економічних ланцюгів та виконанні ключових соціальних функцій.

Проблема полягає в тому, що АТ «Укрзалізниця», як стратегічний актив України, історично функціонувала в умовах структурних дисбалансів, а саме: перехресного субсидування пасажирських перевезень за рахунок вантажних, критичного зносу основних фондів та значне боргове навантаження. В умовах повномасштабної військовою агресією РФ в наслідок руйнування інфраструктури, різкого падіння прибутків від експортного вантажообігу та величезного зростання операційних і соціальних витрат відбулося значне посилення цих проблем, що поставило фінансову безпеку компанії під загрозу.

Загальна проблема забезпечення фінансової стійкості залізничного транспорту містить низку невирішених питань, які потребують окремого наукового осмислення, а саме формалізація загроз воєнного часу через уточнення методичних підходів до оцінки фінансових загроз, що виникають внаслідок масштабного знищення активів та зміни структури вантажопотоків, а саме переорієнтація з морських на залізничні коридори.

Фінансовий аналіз діяльності АТ «Укрзалізниця» за 2022-2024 роки свідчить про критичний перехід від проблем структурного характеру до загроз операційної життєздатності.

Одним з ключових індикаторів фінансової безпеки виступає стійкість

грошового потоку, яка в умовах війни була порушена через дві взаємопов'язані причини.

По-перше відбулася втрата експортного ядра доходів, через блокаду морських портів, які забезпечували вантажообіг, що призвело до різкого зниження маржинальності вантажних перевезень. Хоча переорієнтація на західні кордони відбулася, пропускна спроможність європейської колії є об'єктивним лімітом, що стримує доходи.

По-друге зростання некомпенсованих витрат, через фактичну мілітаризацію діяльності АТ «Укрзалізниця» (перевезення військових, евакуація, відновлення інфраструктури під обстрілами) спричинила збільшення операційних витрат, які лише частково покриваються міжнародною допомогою та державними гарантіями. Це підтверджує, що фінансова безпека АТ «Укрзалізниця» визначається не лише корпоративними факторами, в і геополітичними факторами.

Індикатор боргового навантаження залишається високим і це обмежує інвестиційні можливості. Високий знос фондів, є прямою загрозою не лише фінансовій, а й технологічній безпеці.

Порівняльний аналіз наведений в таблиці 1.2 демонструє три успішні парадигми забезпечення фінансової безпеки залізниць.

Таблиця 1.2 – Порівняльний аналіз успішних зарубіжних парадигм забезпечення фінансової безпеки залізниць

Модель	Країна (Приклад)	Ключовий механізм фінансової безпеки	Застосовність до АТ «Укрзалізниця»
Розділення та державне фінансування інфраструктури	Німеччина (DB), Польща (PKP)	– анбандлінг (розділення інфраструктури та операторів); – пряме державне/ЄС фінансування інфраструктури (DB Netz, PKP PLK); Механізм PSO.	Висока, як кінцева мета реформи та умова отримання ЄС-фондів.
Приватизація та диверсифікація	Японія (JR Group)	– фінансова автономія після приватизації; – диверсифікація доходів (нерухомість, комерційні послуги на вокзалах).	Середня/Низька. Потребує десятиліть стабільності та розвинутого ринку нерухомості.
Комерційна монополія та конкуренція	Канада (CN), США (UP)	– висока ефективність вантажних перевезень; – субсидування пасажирського руху (Amtrak) як соціальної послуги.	Висока у вантажному сегменті; вимагає негайного усунення перехресного субсидування.

На нашу думку найбільш релевантними для України є саме європейські моделі (Німеччина, Польща), оскільки вони відповідають вимогам «Четвертого залізничного пакету ЄС» і пропонують механізми цільового фінансування інфраструктури з публічних джерел. В цих умовах треба зазначити, що саме PSO-механізм є інституційним запобіжником проти фінансової загрози перехресного субсидування, яка історично підривала стійкість АТ «Укрзалізниця».

На основі порівняльного аналізу та оцінки воєнних ризиків, розроблено три ключові блоки рекомендацій наведені в таблиці 1.3

Таблиця 1.3 – Рекомендації щодо підвищення фінансової безпеки АТ «Укрзалізниця»

Блок рекомендацій	Обґрунтування	Процедура	Короткий опис процедури
Інституційні та управлінські зміни	Впровадження чіткої фінансової відповідальності є запорукою прозорості та довіри інвесторів.	Завершення анбандлінгу	Прискорена фіналізація відокремлення оператора інфраструктури від перевізників. Цей крок мінімізує корупційні ризики та дозволить державі безпосередньо фінансувати інфраструктуру як стратегічний військовий актив.
		Запровадження PSO (Public Service Obligation)	Ухвалення законодавства про PSO, що зобов'язує місцеві та центральні бюджети прямо компенсувати збитки від соціально значущих пасажирських перевезень.
Фінансові інструменти та зниження ризиків	Залучення диверсифікованого капіталу є єдиним шляхом покриття інвестиційного дефіциту.	PPP для відновлення	Активне використання державно-приватного партнерства (за прикладом концесій у DB) для модернізації вокзалів та неключових активів, що генеруватиме додаткові доходи.
		ESG-фінансування	Випуск зелених облігацій (за прикладом DB) для фінансування проєктів електрифікації та оновлення рухомого складу. Це дозволить залучити міжнародний капітал, що орієнтований на сталий розвиток, що є важливим джерелом фінансування поза традиційним кредитуванням.
Цифровізація та прозорість	Цифровізація знижує операційні витрати та мінімізує тіньові схеми.	Предиктивне обслуговування	Впровадження систем Big Data та IoT для моніторингу стану колій та рухомого складу, що знижує ймовірність аварій, скорочує час простою та, відповідно, оптимізує витрати.
		Повна фінансова прозорість	Посилення контролю за закупівлями через ProZorro та впровадження міжнародних стандартів IFRS для публікації фінансової звітності.

Таким чином, можна констатувати що фінансова безпека залізничного транспорту України перебуває під критичною загрозою через поєднання структурних дисбалансів та воєнних факторів. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що найбільш ефективними інституційними інструментами для підвищення стійкості є: інституційне розділення, через процедуру анбандлінгу та забезпечення прозорого фінансування соціальних зобов'язань (PSO).

Для забезпечення фінансової безпеки АТ «Укрзалізниця» в умовах військового часу та повоєнної відбудови, єдиним стійким шляхом є прискорена, але контрольована гармонізація стандартів з європейськими стандартами. Це передбачає не лише технічну сумісність, а й негайне впровадження прозорих фінансових механізмів, які відокремлюють комерційну діяльність від соціальної.

Висновки до першого розділу

У першому розділі було проаналізовано різні підходи до визначення поняття та сутності фінансової безпеки як економічної категорії. Проведене дослідження наукових праць засвідчили різноманітність думок щодо економічної сутності поняття фінансової безпеки. Важливим недоліком більшості трактувань є відсутність взаємозв'язку фінансової безпеки держави з фінансовою безпекою інших учасників ринкового середовища. Тому, на нашу думку, дослідження цих взаємозв'язків у подальшому дозволять виявити основні риси фінансової безпеки та сформулювати основні критерії щодо її оцінки.

З огляду на це, в роботі було запропоновано трактування поняття: фінансової безпеки підприємства визначається граничним станом фінансової стійкості, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, що характеризується здатністю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Також були розглянуті основні методики визначення рівня фінансової

безпеки підприємства та виявлені переваги та недоліки кожної з них. В межах індикаторного підходу була розглянута сукупність показників та виділені оптимальний набір індикаторів для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства.

Також в роботі були визначені основні індикатори фінансової безпеки і було зроблено висновок щодо того, що своєчасне виявлення таких чинників дає змогу суб'єктам господарювання адаптуватись до постійної зміни середовища та успішно виживати в умовах конкуренції. Адаптація потребує здатності до розвитку, трансформації елементів господарської діяльності та системи управління в такому напрямку, який забезпечує фінансову безпеку.

В ході дослідження механізму оптимізації фінансової стійкості було виявлено, що при її розробці та впровадженні важливо враховувати необхідність формування двох напрямів стратегій. Перший напрям стратегій повинен враховувати ситуацію, визначати цільові настанови й формувати політику підприємства для втримання й розширення свого життєвого простору. Другий – повинен охоплювати методи, прийоми й інструменти для вивчення (розпізнавання) стратегій, що формуються іншими суб'єктами (державою, підприємствами-конкурентами), спрямованих (навмисно або ненавмисно) проти діяльності й розвитку підприємства та звужуючих його життєвий простір.

Організаційна структура управління залежить найперше від виробничої структури, котра, у свою чергу, зумовлена спеціалізацією та масштабами виробництва, рівнем використовуваної техніки і технології, формами організації праці, ступенем розвитку комерційних відносин. Вона визначається також цілями розвитку підприємства, зовнішніми умовами його існування. Вихідні закономірності, яких необхідно дотримуватися у процесі підтримання фінансової безпеки в належному стані, визначають основні принципи функціонування механізму. Важливою складовою механізму є сукупність функцій, які має реалізувати цей механізм. До основних функцій управління безпекою слід віднести планування та прогнозування, організація та регулювання, контроль та оцінка результатів, стимулювання. Способами забезпечення фінансової безпеки

підприємства виступають методи управління та інструменти, які безпосередньо використовуються при реалізації методів. Їх сукупність надає можливість реалізувати сам процес управління.

Що стосується фінансової безпеки на залізничному транспорті це ключовий елемент економічної та національної безпеки держави, особливо в умовах глобальної економічної нестабільності та військових конфліктів. У таких періодах роль залізниці зростає як стратегічного елемента логістики, забезпечення безперервності економічних ланцюгів постачань та виконання соціальних функцій. Для України, де АТ «Укрзалізниця» виступає стратегічним активом, проблема посилюється історичними структурними дисбалансами, такими як перехресне субсидування пасажирських перевезень за рахунок вантажних, високий знос основних фондів та значне боргове навантаження.

Все це призводить до розглядання управління фінансовою безпекою підприємства в взаємозалежності з фінансовою безпекою держави. Забезпечення фінансової безпеки на рівні підприємства залежить від економічних, організаційних та інших заходів держави щодо підтримання її на належному рівні. Фінансова безпека на рівні підприємства є складовою фінансової безпеки країни і виступає з одного боку як ступінь інтеграції фінансової системи підприємства в національну фінансово-кредитну сферу, з іншого боку – певною мірою незалежна від неї. Відтак, існує тісний зв'язок між ринковими перетвореннями у фінансово-кредитній сфері країни та зростанням рівня забезпеченості фінансової безпеки підприємств.

2 Аналіз рівня фінансової безпеки підприємства ТОВ «Леройс»

2.1 Характеристика ТОВ «Леройс» та аналіз основних показників його діяльності

Одним з найважливіших чинників ефективної діяльності підприємства є забезпечення достатнього рівню його фінансової безпеки, для цього перш за все необхідно проаналізувати фінансовий стан підприємства. Найбільш комплексну оцінку стану підприємства можна дати розрахувавши основні показники ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та ефективності діяльності. Інформаційною базою для проведення фінансового аналізу та визначення рівню фінансової безпеки є фінансова звітність підприємства, а саме форми №1 «Звіт про фінансовий стан» та форми №2 «Звіт про фінансові результати».

Для оцінки і аналізу фінансового стану та рівню фінансової безпеки було взято фінансову звітність ТОВ «Леройс» за 2022-2024 рр.

Основною діяльністю ТОВ «Леройс» є виробництво ковбасних виробів і копченостей. Підприємство розташовано за наступною адресою: Україна, Київська обл., місто Біла Церква, вул. Київська, буд. 13

Код ЄДРПОУ: 35046331

Власником ТОВ «Леройс» є Липовець Віталій Анатолійович

Основний вид діяльності:

46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами

Інші види діяльності:

10.11 Виробництво м'яса

10.12 Виробництво м'яса свійської птиці

10.13 Виробництво м'ясних продуктів

10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості

10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання

10.85 Виробництво готової їжі та страв

10.89 Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у.

45.31 Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

45.32 Роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля

47.22 Роздрібна торгівля м'ясом і м'ясними продуктами в спеціалізованих магазинах

Велику увагу на підприємстві приділяють системі контролю якості продукції яка розпочинається на етапі прийому сировини, охоплює всі етапи виробництва і транспортування товару споживачеві. Підприємство пройшло сертифікацію за системою якості та безпечності у відповідності до ISO 22000: 2018. Це міжнародний стандарт, що підтверджує впроваджену систему управління безпечністю харчових продуктів

ТОВ «Леройс» продовжує кращі традиції, переймаючи світовий досвід мистецтва ковбасного виробництва. Вся продукція компанії виготовляється з вітчизняної сировини, що поставляється тваринницькими господарствами України, переважно з екологічно чистих західних регіонів країни. На підприємстві налагоджено випуск різноманітної ковбасної продукції: варені, варено-копчені, напівкопчені, сиров'ялені, сирокопчені ковбаси; сосиски і сардельки в натуральній і штучній упаковці; паштети; шинки; свинячі та яловичі копченості, а також м'ясо птиці. Асортимент пропонованого товару на сьогоднішній день перевищує 120 найменувань продукції, більше 100 - користуються незмінним попитом.

Стабільна якість випущених м'ясних виробів, збільшення термінів їх зберігання за рахунок спеціально розробленої вакуумної упаковки, відповідність вимогам ДСТУ та ТУ, сучасне унікальне обладнання дозволяє продукції фірми «Леройс» успішно конкурувати з кращими вітчизняними аналогами, а надійна система збуту і логістики гарантують взаємовигідне і довгострокове співробітництво з партнерами.

Аналіз фінансової діяльності ТОВ «Леройс» доцільно розпочати з експрес аналізу, який передбачає визначення структури та динаміки джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів, що розраховуються за даними балансу підприємства з використанням методів вертикального та горизонтального аналізу. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів передбачає розгляд абсолютних та відносних змін власних та позикових засобів підприємства.

На рисунку 2.1 та у таблицях 2.1 та 2.2 представлені дані для виконання аналізу структури та динаміки джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів ТОВ «Леройс» у 2021-2024 роках.

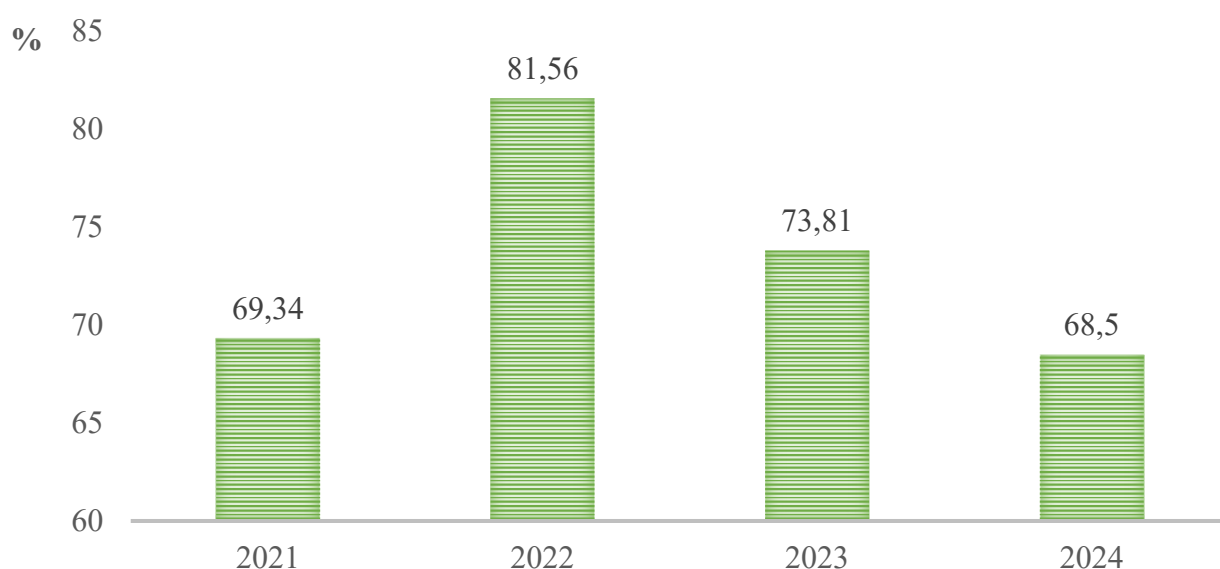

Рисунок 2.1 – Динаміка структури власних коштів у структурі капіталу

Основним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства у 2021-2024 роках є власні кошти (рисунок 2.1), що свідчить про фінансову стійкість підприємства та низький рівень фінансового ризику та фінансової залежності. Але слід відмітити, що частка власного капіталу в балансі у 2023-2024 роках зменшилася на 7,75% та 5,31% відповідно. У 2022 році спостерігалася найбільша питома вага власних коштів в структурі капіталу ТОВ «Леройс» (81,56%), що на 12,22% більше в порівнянні з попереднім роком. Така тенденція є негативною й свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства та підвищення ступеню його фінансового ризику.

Таблиця 2.1 – Структура та динаміка джерел формування фінансових ресурсів підприємства у 2021-2024 роках

Стаття балансу	Абсолютна величина, тис грн				Питома вага, %				Зміни за період								
									в абсолютних величинах, тис грн			У питомій вазі, %			Темп приросту, %		
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1 Власний капітал	6429,2	16675	15794	14861	69,34	81,56	73,81	68,50	10246	-881	-933	12,22	-7,75	-5,31	159,37	-5,29	-5,91
1.1 Статутний капітал (пайовий капітал)	137	137	137	137	1,48	0,67	0,64	0,63	0	0	0	-0,81	-0,03	-0,01	0,00	0,00	0,00
1.2 Додатковий капітал	6373,9	16538	15623	14651	68,74	80,89	73,01	67,53	10165	-915	-972	12,15	-7,88	-5,48	159,47	-5,53	-6,22
1.3 Резервний капітал	0	0	2	4	0,00	0,00	0,01	0,02	0	2	2	0,00	0,01	0,01	-	-	100,00
1.4 Нерозподілений прибуток	-81,7	0	32	69	-0,88	0,00	0,15	0,32	81,7	32	37	0,88	0,15	0,17	-100,00	-	115,63
2 Довгострокові зобов'язання	0	0	955	978	0,00	0,00	4,46	4,51	0	955	23	0,00	4,46	0,04	-	-	2,41
3 Поточні зобов'язання	2843,1	3770	4650	5857	30,66	18,44	21,73	27,00	926,9	880	1207	-12,22	3,29	5,27	32,60	23,34	25,96
3.1 Короткострокові кредити	2022	3012	4041	4677	21,72	14,73	18,88	21,56	998	1029	636	-6,99	4,15	2,67	49,55	34,16	15,74
3.2 Кредиторська заборгованість	829,1	757,5	609	1180	8,94	3,70	2,85	5,44	-71,6	-149	571	-5,24	-0,86	2,59	-8,64	-19,60	93,76
БАЛАНС	9272,3	20445	21399	21696	100	100	100	100	11173	953,6	297	0,00	0,00	0,00	120,50	4,66	1,39

Таблиця 2.2 – Структура та динаміка напрямів використання фінансових ресурсів підприємства у 2021-2024 роках

Стаття балансу	Абсолютна величина, тис грн				Питома вага, %				Зміни за період								
									в абсолютних величинах, тис грн			У питомій вазі, %			Темп приросту, %		
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1 Необоротні активи	7392,9	17926	18122	17925	79,73	87,68	84,69	82,62	10533	195,9	-197	7,95	-2,99	-2,07	142,48	1,09	-1,09
1.1 Нематеріальні активи	5,9	1,1	1	0	0,06	0,01	0,00	0,00	-4,8	-0,1	-1	-0,06	0,00	0,00	-81,36	-9,09	-100,00
1.2 Основні засоби	7387	17925	18121	17925	79,67	87,67	84,68	82,62	10538	196	-196	8,01	-2,99	-2,06	142,66	1,09	-1,08
2 Оборотні активи	1879,4	2363	3219	3714	20,27	11,56	15,04	17,12	483,2	856,4	495	-8,71	3,49	2,08	25,71	36,25	15,38
2.1 Запаси	896,3	1042	1210	916	9,67	5,09	5,65	4,22	145,3	168,4	-294	-4,57	0,56	-1,43	16,21	16,17	-24,30
2.2 Дебіторська заборгованість	866,5	1183	1912	2644	9,35	5,79	8,93	12,19	316,4	729,1	732	-3,56	3,15	3,25	36,51	61,64	38,28
2.4 Грошові кошти	116,6	44	71	154	1,26	0,22	0,33	0,71	-72,6	27	83	-1,04	0,12	0,38	-62,26	61,36	116,90
2.5 Інші оборотні активи	0	94,1	26	0	0,00	0,46	0,12	0,00	94,1	-68,1	-26	0,46	-0,34	-0,12	-	-72,37	-100,00
3 Витрати майбутніх періодів	0	156,7	58	57	0,00	0,77	0,27	0,26	156,7	-98,7	-1	0,77	-0,50	-0,01	-	-62,99	-1,72
БАЛАНС	9272,3	20445	21399	21696	100	100	100	100	11173	953,6	297	0,00	0,00	0,00	120,50	4,66	1,39

Також з таблиці 2.1. бачимо, що у звітному періоді власні кошти формуються за рахунок додаткового капіталу – його частка складає майже 100% у 2021-2024 роках. За статтею «Нерозподілений прибуток» спостерігається позитивна тенденція, що говорить о змінах в діяльності ТОВ «Леройс» в бік покращення (рисунок 2.2).

Як можна бачити із інформації на рисунку 2.2., динаміка нерозподіленого прибутку має тенденцію до збільшення, що свідчить про позитивні зрушення у діяльності аналізованого підприємства.

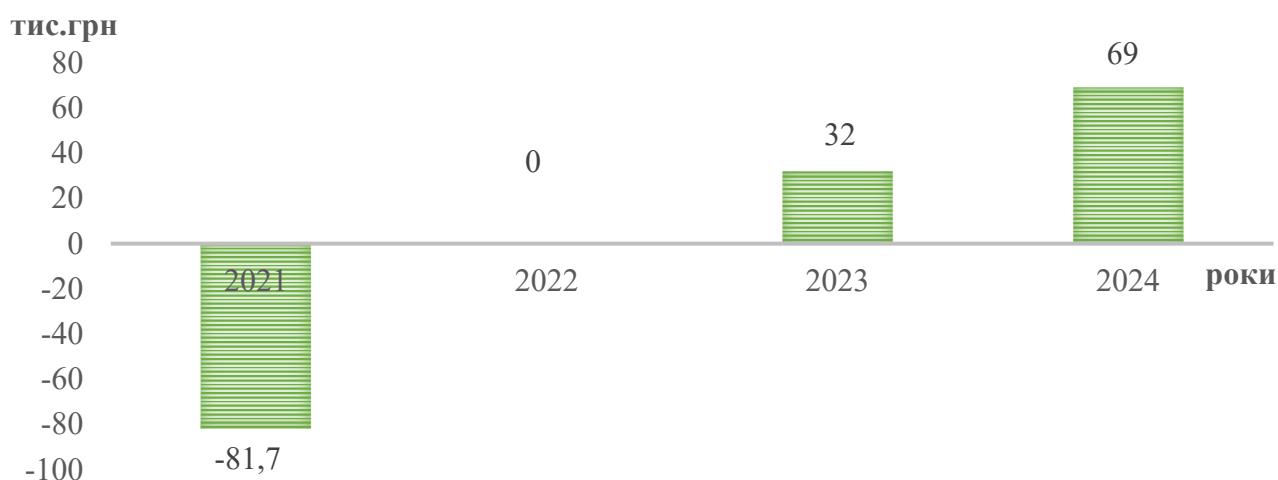

Рисунок 2.2 – Динаміка нерозподіленого прибутку (збитку)

За аналізований період структура власного капіталу підприємства змінилася незначно, найбільша питома вага припадає на додатковий капітал. У структурі позикового капіталу переважають поточні зобов’язання. В період 2021-2024 рр. частка довгострокових зобов’язань збільшилися приблизно на 4,5%.

В цілому величина майна підприємства збільшилась, що може свідчити про розширення його виробничо-господарської діяльності, тобто про позитивні зміни балансу. Найбільша питома вага в структурі сукупних активів припала на необоротні активи (приблизно 80-88% за 2021-2024 рр.), що свідчить про формування недостатньо мобільної структури активів, що сприяє уповільненню оборотності активів підприємства. Частка оборотних активів в сукупних активах підприємства відповідно складає близько 12-20% (рисунок 2.3.) за аналізований період, тобто підприємство має “важку” структуру активів, що свідчить про значні

накладні витрати та підвищену чутливість до зміни доходу (виручки).

Протягом досліджуваного періоду у структурі необоротних активів значних змін не відбулося. Слід зазначити, що величина нематеріальних активів скоротилася з 5,9 тис грн до 0 за 2021-2024 рр. Також варто зазначити, що ТОВ «Леройс» не мала у складі активів ні довгострокових інвестицій, ні довгострокової дебіторської заборгованості. Отже, необоротні активи формувалися завдяки основним засобам.

Рисунок 2.3 – Динаміка структури активів у 2021-2024 рр.

У формування оборотних активів внесли найбільший внесок дебіторська заборгованість та запаси, найменший – грошові кошти (рисунок 2.4.), така структура оборотних активів свідчить про проблеми, пов’язані з оплатою послуг та продукції підприємства, а також про переважно негрошовий характер розрахунків. Вартість запасів за аналізований період вагомо не змінилася, отже, можна говорити про стабільність у їх використанні. За досліджуваний період зросли обсяги дебіторської заборгованості, що є негативною зміною і може бути викликано проблемами, пов’язаними з оплатою продукції (робіт, послуг) підприємства або активним наданням комерційного кредиту покупцям.

Співставлення сум дебіторської і кредиторської комерційної заборгованості показує, що підприємство мало пасивне сальдо (кредиторська заборгованість перевищує дебіторську). В цьому випадку підприємство фінансувало свої запаси і відстрочки платежів своїх боржників за рахунок невиконання платежів своїм комерційним кредиторам.

Рисунок 2.4 – Динаміка структури оборотних активів

Одним з найважливіших елементів аналізу фінансового стану підприємства є дослідження показників рентабельності. Адже рентабельність демонструє ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства та показує скільки гривень прибутку (валового, операційного, до оподаткування, чистого) приходить на 1 грн. реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – активів, власного капіталу тощо.

Дані для аналізу рентабельності підприємства наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники рентабельності підприємства у 2022- 2024 рр

Показник	роки			Відхилення 2022-2023		Відхилення 2023-2024	
	2022	2023	2024	абс.	відн, %	абс.	відн, %
рентабельність активів (капіталу)	0,0055	0,0016	0,0018	-0,0039	29,09	0,0002	112,5
рентабельність власного капіталу	0,007	0,002	0,0025	-0,005	28,57	0,0005	125
валова рентабельність реалізованої продукції	0,085	0,0766	0,071	-0,0084	90,12	-0,0056	92,69
чиста рентабельність реалізованої продукції	0,005	0,0013	0,0014	-0,0037	26	0,0001	107,69
валова рентабельність основної діяльності	0,093	0,083	0,076	-0,01	89,25	-0,007	91,57
рентабельність операційної діяльності	0,038	0,021	0,0012	-0,017	55,26	-0,0198	5,71

Коефіцієнт рентабельності активів (майна) – показав, що у 2022 році підприємство з кожної гривні, вкладеної в його активи, отримало прибуток у розмірі 0,55 копійок, у 2023 році – 0,16 копійок, у 2024 році – 0,18 копійок. Тобто найбільш високою загальною ефективністю діяльності підприємства була у 2022 році, звідси попит на продукцію ТОВ «Леройс» був найвищим у цьому році. Простежується значна зміна цього показника, причому наявний спад у 2023-2024 рр., що є негативним напрямком змін. На величину даного показника впливають: оборотність активів, рентабельність реалізованої продукції.

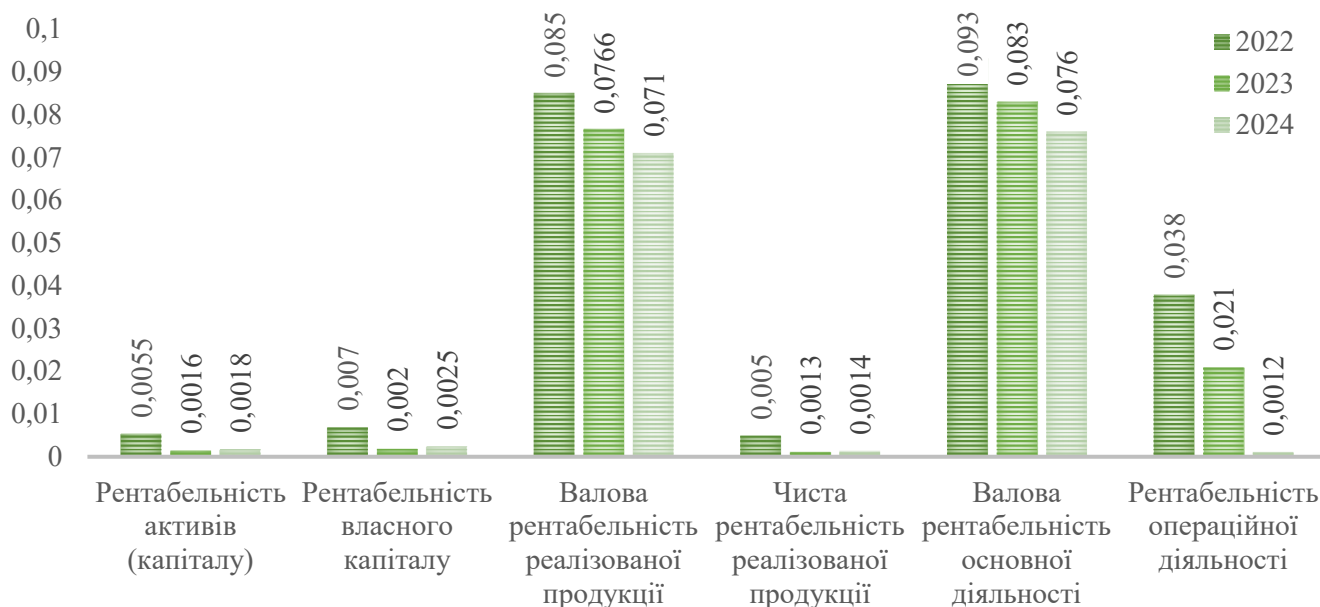

Рисунок 2.5 –Динаміка показників рентабельності за 2022- 2024 рр

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу показав, що у 2022 році кожна інвестована власниками грошова одиниця принесла 0,7 копійок прибутку, у 2023 році – 0,2 копійки, у 2024 році – 0,25 копійок. Найвище значення було у 2022 році. Це пояснюється тим фактом, що саме у 2022 році у підприємства «Леройс» був найвищий чистий прибуток за всі три роки, найоптимальніше співвідношення власних коштів та довгострокових залучень та була найвища фондівіддача. Отже, ефективність вкладень у діяльність підприємства була найвищою у 2022 році, а на 2024 вона скоротилась майже в 3 рази, що може стати настороною для наявних і потенційних власників і акціонерів. На цей показник впливають: зміна чистого прибутку, фондівіддача, структура авансованого капіталу.

Коефіцієнт валової рентабельності реалізованої продукції (коефіцієнт

рентабельності продаж) у 2022 році свідчив про те, що з 1 грн чистого доходу на підприємство надходило 8,5 коп валового прибутку, який створюється в процесі реалізації продукції, у 2023 році – 7,7 коп, у 2024 році – 7,1 коп. Отже, спостерігається негативний напрямок змін на кінець досліджуваного періоду, що відображає зниження ефективності виробничої діяльності підприємства, а також ефективності політики ціноутворення.

Коефіцієнт чистої рентабельності реалізованої продукції у 2022 році свідчив про те, що 0,5 копійок чистого прибутку припадає на гривню реалізованої продукції, у 2023 році – 0,13 копійки, у 2024 році – 0,14 копійок. Отже, найвищим значення показника було у 2022 році, бо саме у цьому році був найбільшим чистий прибуток підприємства.

Коефіцієнт валової рентабельності основної діяльності у 2022 році свідчив про те, що 9,3 копійок валового прибутку формує 1 грн витрат виробничої собівартості, у 2023 році – 8,3 копійок, у 2024 – 7,6 копійок. Тобто протягом аналізованого періоду наявна негативна тенденція. Отже, у 2022 році спостерігається найефективніша робота структурних підрозділів ТОВ «Леройс» за центрами витрат і центрами відповідальності, де відбувається формування змінних витрат, безпосередньо пов'язаних з виготовленням продукції та загальновиробничим управлінням, а також визначення виробничої собівартості.

Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності у 2022 році свідчив про те, що 3,8 копійок валового прибутку формує 1 грн. витрат операційної діяльності (адміністративних витрат та витрат на збут), у 2023 році – 2,1 копійок, у 2024 році – 0,12 копійок. Тобто протягом аналізованого періоду не тільки не відбувається розвитку, підвищення рентабельності, але й ще на кінець – різкий спад. Отже, у 2022 році спостерігається найвища ефективність операційних витрат, пов'язаних з формуванням виробничої собівартості, загальногосподарським управлінням і збутовою діяльністю та іншими операційними витратами. Ці витрати безпосередньо беруть участь у виготовленні та реалізації продукції.

Таким чином, проаналізувавши низку показників, можна зробити висновок, що найефективніше підприємство діяло у 2022 році, тобто загалом було найбільш

рентабельним. Але ці показники значно знизилися у 2024 році. На цю проблему слід звернути увагу керівництву підприємства, адже якщо не будуть прийняті міри по підвищенню рівню рентабельності, це може призвести до негативних змін в діяльності ТОВ «Леройс».

Отже, систематизував отримані результати, можна сказати, що фінансовий стан ТОВ «Леройс» має досить високий рівень та характеризується як стабільний. Дане підприємство є фінансово стійким, його діяльність є прибутковою. Важною та єдиною серйозною проблемою «Леройс» є ситуація з ліквідністю, адже майже всі показники вказують на її порушення. Але слід зауважити, що цей негативний момент не суттєво впливає на стан підприємства в цілому.

2.2 Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства за допомогою методу коефіцієнтів

У сучасних мінливих умовах господарювання ризики стають невід'ємною частиною економічних відносин господарського механізму, тобто вони є характерною рисою усіх аспектів діяльності підприємства, у тому числі і фінансової діяльності. Ризики спричиняють невизначеність та нестабільність економічного середовища та вимагають від підприємства швидкої адаптації, знання законів розвитку та виживання у ринкових умовах, з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Все це по-новому ставить питання про управління підприємством як суб'єктом ринкових відносин, про його спроможність пристосовуватися до динамічних умов ринку. Тому такою важливою стає потреба у розробці наукових проблем управління фінансовою безпекою підприємства. Особливого значення набуває проблема визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання, що дозволить своєчасно виявити пробіли у фінансовому стані та виправити їх без загрози втрати фінансової стійкості та платоспроможності [13].

ТОВ «Леройс» не є виключенням. Дане підприємство також потребує

проведення оцінки та аналізу рівню фінансової безпеки, адже це допоможе дізнатися причини тих чи інших негативних явищ. А це в свою чергу означає, що керівництво зможе розробити ряд необхідних заходів щодо поліпшення фінансової діяльності підприємства.

Технологія оцінювання рівню фінансової безпеки проявляється у вигляді різноманітних методик її оцінки. На ТОВ «Леройс» віддають перевагу індикаторному методу (порівняння фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня). Порогові значення індикаторів фінансової безпеки – це граничні величини, недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій (виникнення загроз) у сфері фінансової безпеки.

Отже, у межах індикаторного методу оцінювання рівню фінансової безпеки підприємства доцільно спочатку розглянути основні показники ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності ТОВ «Леройс», а потім вже відібрати найбільш впливовіші з них (індикатори) та порівняти їх з пороговими значеннями.

Перш за все дослідимо динаміку показників ліквідності ТОВ «Леройс» у 2021-2024 рр.

Дані для аналізу коефіцієнтів ліквідності представлені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники ліквідності ТОВ «Леройс» у 2021-2024 роках

Показник	На кінець				Відхилення 2021-2022		Відхилення 2022-2023		Відхилення 2023-2024	
	2021	2022	2023	2024	абс.	відн, %	абс.	відн, %	абс.	відн, %
коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	0,66	0,63	0,69	0,63	-0,03	95,45	0,06	109,52	-0,06	91,3
коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	0,35	0,35	0,43	0,48	0	100	0,08	122,86	0,05	111,63
коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	0,041	0,012	0,015	0,026	-0,029	29,27	0,003	125	0,011	173,33
власні оборотні кошти (ВОК), тис грн	-963,7	-1250,7	-2328	-3064	-287	129,78	-1077,3	186,14	-736	131,62
коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами (Квок)	-0,51	-0,53	-0,72	-0,82	-0,02	103,92	-0,19	135,85	-0,1	113,89
коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами (Кзвок)	-1,08	-1,2	-1,92	-3,34	-0,12	111,11	-0,72	160	-1,42	173,96
коефіцієнт маневреності ВОК (Кман _{вок})	-0,12	-0,035	-0,03	-0,05	0,085	29,17	0,005	85,71	-0,02	166,67
коефіцієнт покриття запасів (Кпок _{р.зап})	2,03	2,23	1,69	-2,59	0,2	109,85	-0,54	75,78	-4,28	-153,25

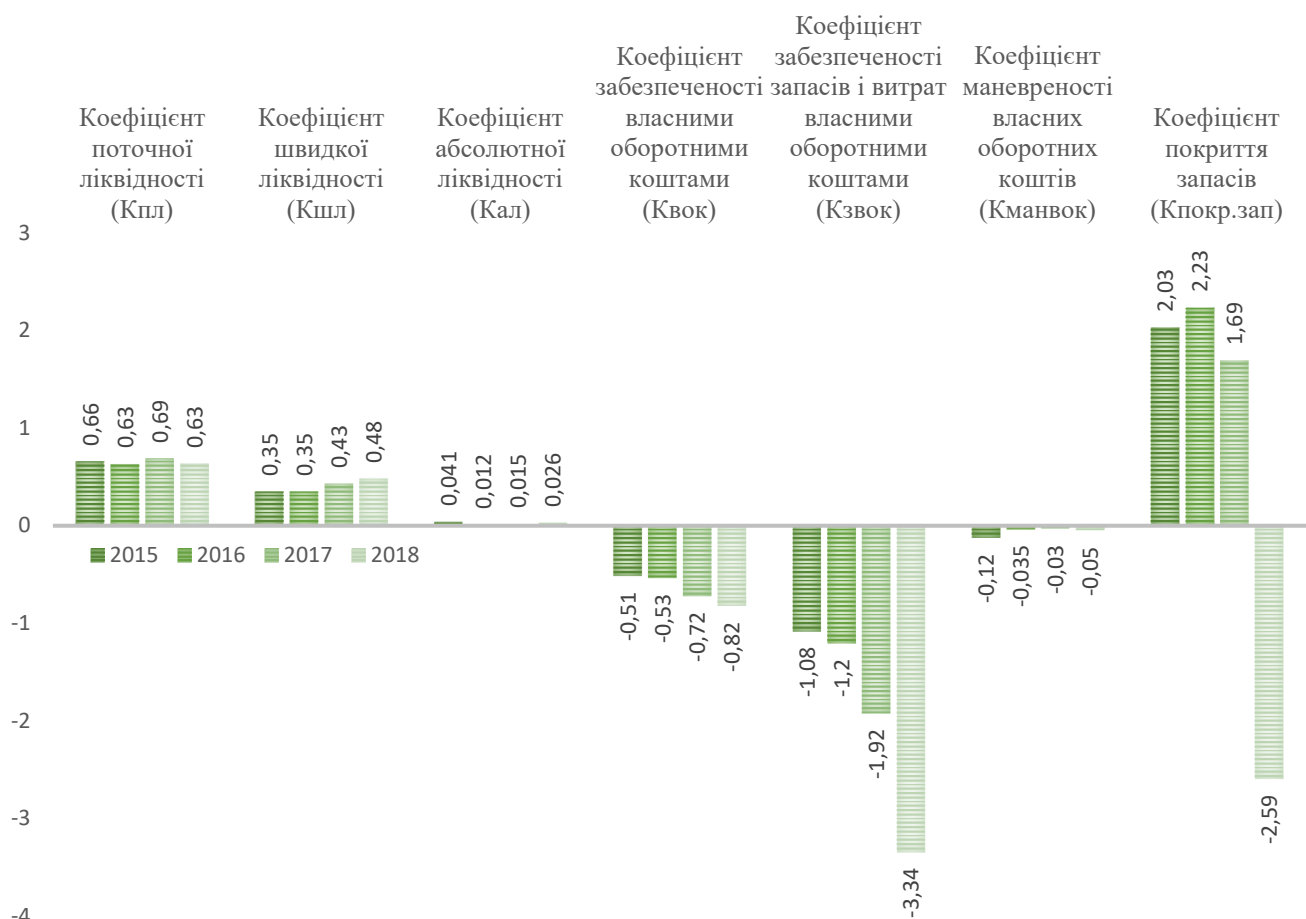

Рисунок 2.6 – Динаміка показників ліквідності за 2021-2024 рр.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) в звітному періоді не відповідав нормі (1,5-2), його значення складало лише 0,63-0,69.

Це свідчить про недостатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів. Оборотних активів повинно бути достатньо як мінімум для погашення короткострокових зобов'язань, у протилежному випадку підприємство може опинитися бід загрозою банкрутства. Зниження цього показника є негативною тенденцією.

Даному показнику відповідають незначні коливання в динаміці, тому можна говорити про стабільне значення коефіцієнту поточної ліквідності на підприємстві, але слід зауважити, що стан ТОВ «Леройс» є незадовільним.

Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності у 2021-2024 рр. також не відповідає нормі. Це свідчить про те, що сума оборотних активів, коли з їх загальної величини віднімають найменш ліквідну їх частину – запаси, недостатня для погашення боргів підприємства, що також є негативним моментом. Проте, слід

зазначити, що даний показник поступово зростає з 0,35 до 0,48, що є позитивною тенденцією, але цього недостатньо для ствердження факту ліквідності ТОВ «Леройс».

Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності за звітний період також не відповідає нормативному. Найбільшого значення він досягав у 2021 році та склав 0,041. У 2022-2023 рр. цей показник складав 0,012 та 0,015 відповідно. У 2024 році даний коефіцієнт зріс до 0,026. Отже, ми бачимо, що ТОВ «Леройс» не найбільш ліквідних активів, які можуть погасити короткострокову заборгованість, що може бути зумовлено тим, що недоцільно при високій інфляції утримувати в складі активів значну частку високоліквідних активів, тобто грошей і короткострокових цінних паперів.

Власні оборотні кошти ТОВ «Леройс» за 2021-2024 рр. характеризуються від'ємними значеннями, що не є позитивною рисою. Також відзначимо про те, що спостерігається негативна тенденція через постійне зменшення суми власних оборотних коштів.

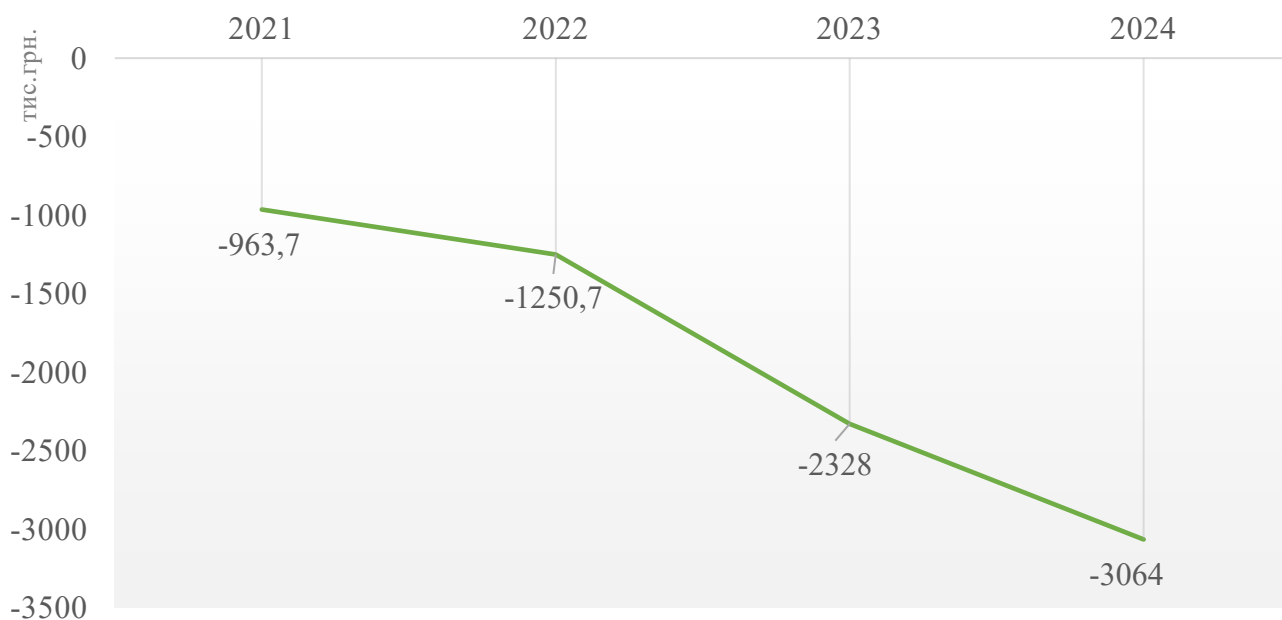

Рисунок 2.7 – Динаміка власних оборотних коштів за 2021-2024 рр.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами та забезпеченості запасів і витрат ВОК за звітний період не відповідали нормі, вони мали від'ємні значення та зниження цих коефіцієнтів є негативною тенденцією. Це свідчить про те, що оборотні активи фінансуються тільки за рахунок позикових коштів. Отже,

достатній рівень платоспроможності і кредитоспроможності підприємства не забезпечується.

Коефіцієнт маневреності ВОК у 2021-2024 рр. змінився з -0,12 до -0,05, тобто власні оборотні кошти не знаходяться у формі абсолютно ліквідних активів – грошових коштів, що безумовно є негативним фактом. Але зростання цього показника є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт покриття запасів у 2022-2024 рр. відповідає нормативному значенню, що свідчить про те, що запаси покриваються «нормальними» джерелами, до яких відносяться власні оборотні кошти, короткострокові банківські кредити та кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Значення цього показника є достатнім, тобто можна стверджувати, що фінансовий стан підприємства у 2021-2022 рр. був стійким. Зниження цього показника є негативною тенденцією. Але у 2024 році коефіцієнт дорівнював -2,59, що говорить про порушення джерел фінансування запасів та нестійкий фінансовий стан підприємства.

Таким чином, проаналізувавши ряд показників, що розраховувались на основі поетапних співвідношень окремих груп активів з короткостроковими зобов'язаннями, знову можна відмітити порушення ліквідності балансу. Адже із усієї кількості розрахованих лише один показник протягом усіх трьох років знаходився у нормі. В цілому аналіз ліквідності балансу свідчить про переважання негативних тенденцій у фінансовому стані ТОВ «Леройс».

Далі необхідно розрахувати показники фінансової стійкості підприємства ТОВ «Леройс».

Визначимо тип фінансової стійкості ТОВ «Леройс» за допомогою аналізу відносних показників (необхідні дані наведені у таблиці 2.5).

Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку власних коштів підприємства (власного капіталу) у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Тобто можна зазначити, що, при нормативному значенні 50% (чи 0,5), ТОВ «Леройс» за звітний період (2021-2024 рр.) в змозі профінансувати фінансову діяльність за рахунок власних коштів.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ТОВ «Леройс» у 2021-24 р

Показник	Нормативне значення	Роки				Відхилення 2021-2022		Відхилення 2022-2023		Відхилення 2023 -2024	
		2021	2022	2023	2024	абс.	відн, %	абс.	відн, %	абс.	відн, %
коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$, збільш.	0,69	0,82	0,74	0,68	0,13	118,84	-0,08	90,24	-0,06	91,89
коефіцієнт фінансової залежності	≤ 2 , зменш.	1,44	1,23	1,35	1,46	-0,21	85,42	0,12	109,76	0,11	108,15
коефіцієнт фінансового ризику	$\leq 0,5$, крит. - 1	0,44	0,23	0,35	0,48	-0,21	52,27	0,12	152,17	0,13	137,14
коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0 , збільш.	-0,15	-0,08	-0,15	-0,21	0,07	53,33	-0,07	187,5	-0,06	140
коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	зменш.	0	0	0,05	0,05	0	-	0,05	-	0	100
коефіцієнт довгострокового залучення коштів	$\approx 0,4$, зменш.	0	0	0,06	0,06	0	-	0,06	-	0	100
коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	$\approx 0,6$	-	-	0,94	0,94	0	-	0,94	-	0	100

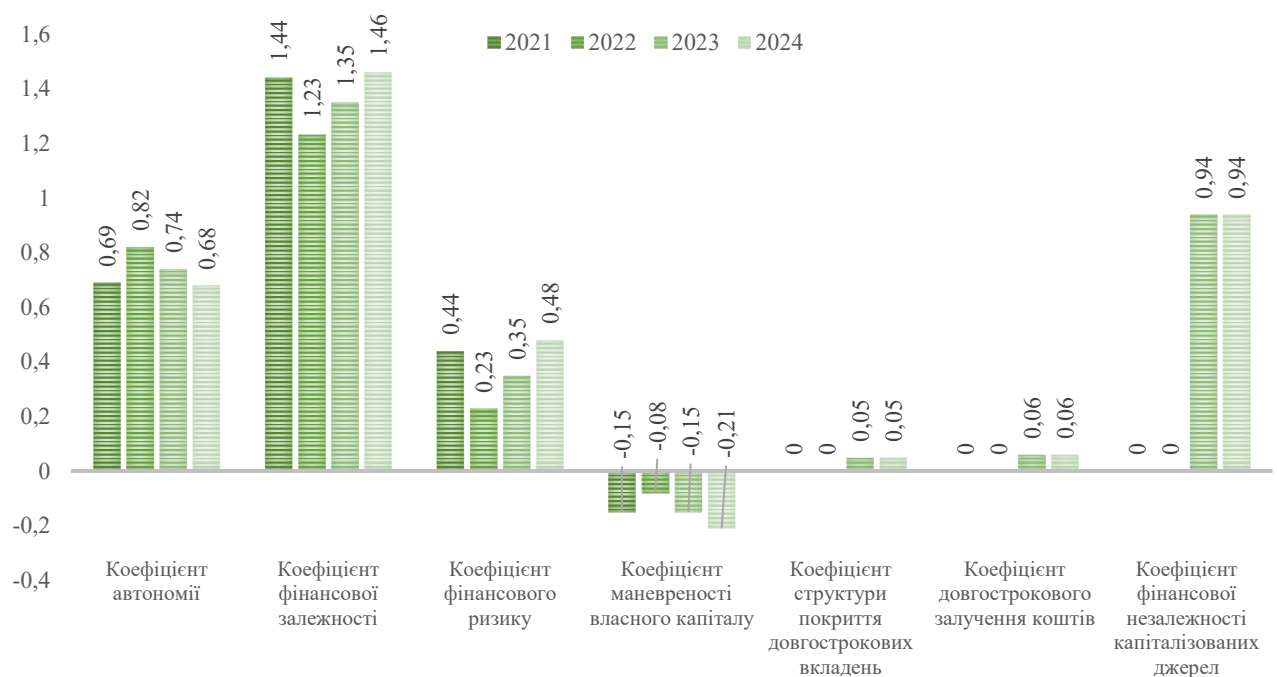

Рисунок 2.8 – Динаміка показників фінансової стійкості у 2021-2024 рр.

Отже, фінансова стійкість, стабільність і незалежність від зовні інших кредиторів знаходяться на достатньому рівні для підприємства, хоча й протягом трьох років відбувались деякі незначні зміни: показник зменшив своє значення у 2024 році в порівнянні з 2022 та 2023 роками на 14% та 6% відповідно. Тобто на кінець останнього року коефіцієнт мав найменше значення (68%). Таким чином,

виходячи з результатів аналізу даного коефіцієнта, можна відзначити, що підприємство є достатньо привабливим для кредиторів, оскільки має можливість погашати борги за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до попереднього коефіцієнта. Протягом трьох років значення показника знаходилось в межах нормативного (≤ 2), що говорить про незалежність ТОВ «Леройс» від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. Протягом трьох років значення показника знаходилось в межах нормативного ($\leq 0,5$). При цьому у 2021 році на кожну гривню власних коштів приходилось 44 копійки залучених коштів, у 2022 році – 23 копійки, у 2023 році – 35 копійок, у 2024 році – 48 копійок. Знову ж таки бачимо, що найвдаліше значення показника за весь звітний період спостерігалось у 2022 році, що свідчить про найменшу залежність «Леройс» від зовнішніх інвесторів та кредиторів. У 2024 році значення коефіцієнту було найвищим, що говорить про зниження фінансової стійкості на цей період часу.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу знаходиться у обігу, тобто в тій формі, яка дає можливість вільно маневрувати цими коштами, а яка – капіталізована. Протягом трьох років значення показника знаходилось за межею нормативного (> 0 , збільш.). Тобто для даного підприємства характерна відсутність власного капіталу, який би направлявся на фінансування оборотних активів.

Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень показує, яка частина необоротних активів підприємства профінансована зовнішніми інвесторами. Для даного підприємства характерно незначне зростання цього показника в динаміці з 0% до 5%. Але в цілому ТОВ «Леройс» не потребує залучення коштів від зовнішніх інвесторів для фінансування необоротних активів.

Коефіцієнт довгострокового залучення коштів та коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих вкладень у сумі дають 1 і характеризують структуру довгострокових пасивів підприємства, що складаються з власного капіталу та довгострокових зобов'язань. З результатів розрахунків ми бачимо, що у 2021-2024

рр. значення коефіцієнта довгострокового залучення коштів близькі до 0 (0-0,06), а значення коефіцієнта фінансової незалежності капіталізованих вкладень дорівнює приблизно 1. Така ситуація свідчить про недостатню продуману фінансову стратегію, і, як наслідок, знижує рівень рентабельності власного капіталу. Найоптимальнішим варіантом значень цих коефіцієнтів є 0,4 та 0,6 відповідно.

Таким чином, розрахувавши дані показники, можна засвідчити, що за даними 2021-2024 рр. ТОВ «Леройс» має достатню фінансову стійкість та є привабливим для зовнішніх інвесторів. Але у 2024 році спостерігалася негативна тенденція змін, тому керівництву підприємства слід звернути увагу на ці зміни та належним чином відреагувати, щоб уникнути проблемних ситуацій з фінансовою стійкістю «Леройс» у майбутньому.

Наступним важливим компонентом є аналіз ділової активності ТОВ «Леройс» у 2021-2024 рр.

В таблицях 2.6 та 2.7 представлено значення коефіцієнтів оборотності фінансових ресурсів підприємства та періоди їх оборотності.

Таблиця 2.6 – Коефіцієнти оборотності економічних та фінансових ресурсів підприємства у 2022 - 2024 роках

Показник	Умовне позначення	Напрямок позитивних змін	Роки			Відхилення 2022-2023		Відхилення 2023-2024	
			2022	2023	2024	абс.	відн, %	абс.	відн, %
коефіцієнт оборотності активів	K_A	> 0, збільшення	1,09	1,2	1,3	0,11	110,09	0,1	108,33
коефіцієнт оборотності основних фондів	K_{OF}	> 0, збільшення	1,29	1,4	1,6	0,11	108,53	0,2	114,29
коефіцієнт оборотності оборотних активів	K_{OA}	> 0, збільшення	7,67	9,3	8,2	1,63	121,25	-1,1	88,17
коефіцієнт оборотності запасів	K_3	> 0, збільшення	16,8	23	26,8	6,2	136,9	3,8	116,52
коефіцієнт оборотності готової продукції	$K_{ГП}$	> 0, збільшення	1420, 8	703,6	671,3	-717,2	49,52	-32,3	95,41
коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{ДЗ}$	> 0, збільшення	15,9	16,7	12,5	0,8	105,03	-4,2	74,85
коефіцієнт оборотності власного капіталу	K_{BK}	> 0, збільшення	1,4	1,6	1,9	0,2	114,29	0,3	118,75
коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	K_{K3}	> 0, зменшення	20,5	37,8	31,9	17,3	184,39	-5,9	84,39

Період оборотності активів показує, що у 2022 році необхідно 330 днів для здійснення 1 обороту, у 2023 – 300 днів, у 2024 – 277 днів. Отже, скорочується період оборотності, що свідчить про зростання коефіцієнту оборотності активів (з 1,09 у 2022 році до 1,3 у 2024), що безумовно є позитивною тенденцією, адже активи перетворюються у грошову форму швидше.

Відповідно період оборотності основних фондів свідчить про те, що у 2022 році необхідно 279 днів для перетворення основних фондів у грошову форму, у 2023 році – 257 днів, у 2024 році – 225 днів. Наявне позитивне скорочення періоду оборотності до 2024 року свідчить про ефективне використання основних фондів.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів відображає швидкість обертання оборотних засобів у звітному періоді

Таблиця 2.7 – Періоди оборотності економічних та фінансових ресурсів підприємства у 2022 - 2024 роках

Показник	Формула	Напрямок позитивних змін	2022 рік, дні	2023 рік, дні	2024 рік, дні
період оборотності активів	$\frac{360}{K_A}$	> 0, зменшення	330	300	277
період оборотності основних фондів	$\frac{360}{K_{OF}}$	> 0, зменшення	279	257	225
період оборотності оборотних активів	$\frac{360}{K_{OA}}$	> 0, зменшення	47	39	44
період оборотності запасів	$\frac{360}{K_3}$	> 0, зменшення	21	16	13
період оборотності готової продукції	$\frac{360}{K_{ГП}}$	> 0, зменшення	0,25	0,51	0,54
період оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{360}{K_{ДЗ}}$	> 0, зменшення	23	22	29
період оборотності власного капіталу	$\frac{360}{K_{BK}}$	> 0, зменшення	257	225	189
період обороту кредиторської заборгованості	$\frac{360}{K_{КЗ}}$	> 0, збільшення	18	10	11

Таким чином, можна відмітити, що у 2022 році кількість оборотів оборотних активів дорівнювала 7,67 оборотам, у 2023 році – 9,3 оборотів, у 2024 році – 8,2

оборотів. Значення коефіцієнта більше нуля, але в 2023 році в порівнянні з 2022 спостерігається скорочення коефіцієнту, тобто швидкість обертання зменшується, такі зміни не є позитивними для підприємства.

Звідси період оборотності оборотних активів показує, що у 2022 році тривалість періоду, за який оборотні активи підприємства здійснюють один оборот дорівнює 47 дням, у 2023 році – 39 днів, у 2024 році – 44 дні. Отже, ми бачимо, що зміни даного показника за 2022-2024 рр. є несуттєвими.

Коефіцієнт оборотності запасів відображає швидкість їх реалізації і є показником ефективності діяльності підприємства з закупівлі сировини, виробництва, збуту готової продукції. Таким чином, у 2022 році запаси здійснили 16,8 оборотів за цей рік, тобто майже 17 разів запаси перенесли свою вартість на готову продукцію, відповідно у 2023 році – 23 оберти, у 2024 році – 26,8 оборотів. Показник упродовж трьох років збільшується, а отже має позитивний напрямок змін на збільшення кількості оборотів за рік.

Період оборотності запасів показує, що у 2022 році період часу, протягом якого запаси перетворювались у реалізовані товари дорівнював 21 дням, у 2023 році – 16 дням, у 2024 році – 13 дням. Таким чином, наявна позитивна тенденція змін – скорочення періоду. А загалом, чим вищий коефіцієнт оборотності запасів, а значить, менше період обороту запасів, тим менше засобів зв'язано в цій найменш ліквідній статті оборотних коштів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні кошти, і тим стійкіше фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнт оборотності готової продукції відображає швидкість обороту готової продукції. Відзначимо, що спостерігається негативна тенденція у динаміці даного показнику: у 2022 році він склав 1420,8, у 2023 – 703,6, у 2024 – 671,3. Як бачимо він скоротився в більш ніж 2 рази, що свідчить про збільшення залишків готової продукції у зв'язку із зниженням попиту. Динаміка періоду оборотності готової продукції також говорить про негативні тенденції – даний показник зріс з 0,25 до 0,54, але позитивним є те, що готова продукція перетворюється в грошові кошти за дуже короткий строк, менш ніж за день.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості відображає

ефективність політики підприємства з кредитування покупців з точки зору збору оплати за реалізацію продукції в кредит, характеризує рівень комерційного ризику, зумовленого подібними фінансовими відносинами. Таким чином, у 2022 році 15,9 разів у середньому протягом цього року дебіторська заборгованість перетворилась на грошові кошти, тобто була погашена, у 2023 році – 16,7 разів, у 2024 році – 12,5 разів. На кінець третього аналізованого року відбувається зменшення значення, що є негативною зміною та свідчить про уповільнення процесів погашення дебіторської заборгованості.

Звідси, показник періоду оборотності дебіторської заборгованості (його ще називають терміном кредитування) свідчить, що у 2022 році необхідно було 23 дні для погашення кредиту, що взятий дебіторами, у 2023 році трохи менше – також 22 дні, у 2024 році – 29 днів. Тобто на кінець звітної періоду простежуються негативні зміни зростання тривалості обороту дебіторської заборгованості, хоч воно є незначним.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу свідчить про те, наскільки масштаб діяльності підприємства забезпечується власним капіталом. Значення даного показника у 2022 році дорівнювало 1,4, у 2023 – 1,6, у 2024 – 1,9. Таким чином, спостерігається позитивна тенденція змін – з кожним роком ТОВ «Леройс» використовує свій власний капітал більш ефективно, тобто підприємство максимальною мірою використовує кожну грошову одиницю вкладених власниками коштів. Внаслідок цього відбувається зменшення тривалості обороту власного капіталу у динаміці з 257 до 189 днів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за аналізований період, розширення чи зниження комерційного кредиту, що надається підприємству. Таким чином, у 2022 році підприємству необхідно 20,5 оборотів для оплати наявної заборгованості, у 2023 році – 37,8 оборотів, у 2024 році – 31,9 оборотів. Отже, в цілому спостерігається негативна тенденція для підприємства. Про це свідчить і період обороту кредиторської заборгованості. У 2022 році необхідно було 18 днів для погашення кредиту, отриманого від постачальників підприємства, у 2023 році

- 10 днів, у 2024 році – 11 день.

Зіставивши періоди оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей, ми бачимо, що у звітному періоді (2022-2024 рр.) більшим є значення періоду оборотності дебіторської заборгованості, що свідчить про низький рівень платежів з боку дебіторів та проблеми в сфері розрахунків з покупцями.

Таким чином, загалом можна відмітити, що ТОВ «Леройс» має високий рівень ділової активності. Це підтверджується розрахунками відповідних аналітичних показників, значення яких знаходяться у межах норми та мають позитивний напрямок змін. Майже для всіх показників у динаміці відбувається скорочення періоду оборотності, що підвищує з кожним роком ділову активність підприємства. Але декілька коефіцієнтів вказують на погіршення ділової активності в 2024 році. Крім того, слід зауважити, що підприємство має деякі проблеми в сфері розрахунків з боку дебіторів і покупців. Про це свідчить перевищення періоду оборотності дебіторської заборгованості над періодом оборотності запасів.

В цілому аналіз ліквідності балансу ТОВ «Леройс» свідчить про деякі проблемні аспекти: від'ємне значення власних обігових коштів, порушення ліквідності. Протягом досліджуваного періоду активи, що важко реалізуються, перевищують постійні пасиви. Це свідчить про недотримання підприємством мінімальної умови економічної стійкості. Аналіз коефіцієнтів ліквідності підтвердив порушення ліквідності балансу.

Аналіз показників фінансової стійкості показав, що ТОВ «Леройс» має достатню фінансову стійкість та є привабливим для зовнішніх інвесторів. Значення всіх коефіцієнтів, окрім коефіцієнту маневреності власного капіталу, відповідають нормативним, що свідчить про позитивну ситуацію на підприємстві.

Розрахунок коефіцієнтів та періодів оборотності показав, що протягом аналізованого періоду більшим є значення періоду оборотності дебіторської заборгованості, це свідчить про низький рівень платежів з боку дебіторів.

Для стабілізації стану необхідно переглянути умови співпраці з дебіторами,

впровадити новітні технології управління дебіторською заборгованістю (факторинг, кредитні лінії, тощо)

2.3 Аналіз рівня фінансової безпеки підприємства на основі індикаторного методу

Основна відмінність оцінки рівня фінансової безпеки від класичного фінансового аналізу полягає у застосуванні індикаторів, які розглядаються як порогові значення показників, які характеризують платоспроможність та фінансову стійкість підприємства, що відповідають певному рівню його фінансової безпеки. Перевищення граничних значень даних показників призводить до формування негативних тенденцій у фінансовій системі підприємства, викликає виникнення та розвиток загроз його фінансовій безпеці, спричиняє диспропорції в господарчій діяльності підприємства та призводить до порушення його розвитку в цілому.

Слід зазначити, що на теперішній час існує не тільки невизначеність офіційно затверджених порогових значень фінансових показників, також певні труднощі в оцінюванні фінансової безпеки підприємств становить й невизначеність переліку індикаторів фінансової безпеки підприємства. Під індикаторами фінансової безпеки розуміються показники, за якими оцінюється стан фінансової безпеки підприємства [34].

Індикатори можуть бути частковими, що характеризують певний напрям його фінансового стану (платоспроможність, фінансову стійкість, рентабельність) та узагальнюючими, що дають можливість оцінити фінансовий стан підприємства в цілому з позицій його привабливості для потенційних інвесторів та кредиторів.

Наприклад, К. Горячева до системи фінансових показників відносить обсяг власного та оборотного капіталу підприємства; обсяг кредитів та позик, інвестицій та прямого фінансування з бюджету [18].

Показники (індикатори) фінансової безпеки підприємства, з одного боку,

повинні входити до складу системи показників, які характеризують умовну структуру фінансової безпеки підприємства у складі вищенаведених функціональних складових (підсистем). З іншого, індикатори фінансової безпеки підприємства мають бути водночас показниками системи індикаторів, що характеризують стан фінансової діяльності підприємства, тобто входити до її складу, оскільки відображають певний стан цієї безпеки і повністю базуються на показниках фінансової діяльності.

Із системи показників, що характеризують стан фінансової діяльності підприємства, слід вибрати ті, які відповідають таким вимогам:

- бути простими при розрахунках і для розуміння. Відповідно до цього значення показників через спеціально побудовані математичні формули мають змінюватися від 0 (відсутність фінансової безпеки) до 1 (найвищий рівень фінансової безпеки);

- повинні бути суттєвими і значущими;

- базуватися на чинній бухгалтерській та статистичній звітності, а також на оперативному (внутрішньо-системному, внутрішньо-корпоративному) обліку, якщо він є;

- бути оперативними для відповідного реагування на стан фінансової безпеки;

- характеризувати якісний та кількісний стан фінансової безпеки у статичі і динаміці;

- повністю і комплексно охоплювати всі сторони фінансової діяльності підприємства, адекватно відображати фінансову діяльність підприємства в комплексі;

- характеризувати достатню глибину і широту ретроспективи стану фінансової безпеки на основі постійного моніторингу;

- бути тими з них, які застосовуються в плануванні, обліку і аналізі фінансової діяльності підприємства [26].

Основним критерієм відбору системи показників була ідея про прямий зв'язок фінансової безпеки підприємства з його забезпеченістю фінансовими

ресурсами, які складаються з власного основного капіталу, власних оборотних коштів, кредитів і позик (під власні гарантії чи гарантії держави), інвестицій, прямого фінансування з бюджету (державні та комунальні підприємства). Тому дані інформаційні джерела безпеки підприємства дозволяють налагодити постійний моніторинг стану фінансової безпеки підприємства, оцінити рівень фінансової безпеки; проаналізувати і визначати чинники впливу на той чи інший стан фінансової безпеки. Такі індикатори є вхідною інформацією, на якій має ґрунтуватися процес управління системою фінансової безпеки.

Отже, перейдемо для аналізу рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс». Необхідні дані представлені в таблиці 2.8

Таблиця 2.8 – Система індикаторів фінансової безпеки підприємства за 2022-2024 рр.

Показник	Граничне значення	2022	2023	2024
індикатори фінансової стійкості				
коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,82	0,74	0,68
коефіцієнт фінансового ризику	$\leq 0,5$	0,23	0,35	0,48
коефіцієнт фінансової стійкості	$0,5 < K_{фс} < 0,9$	0,82	0,78	0,73
коефіцієнт маневреності ВК	$0,1 < K_m < 0,5$	-0,08	-0,15	-0,21
коефіцієнт структури капіталу	Зростання	0,13	0,18	0,21
індикатори платоспроможності				
коефіцієнт абсолютної ліквідності	$0,2 < K_{ал} = 0,5$	0,012	0,015	0,026
коефіцієнт швидкої ліквідності	$0,6 < K_{шл} = 0,8$	0,35	0,43	0,48
коефіцієнт поточної ліквідності	$> 2,0$	0,63	0,69	0,3
індикатори ділової активності				
коефіцієнт оборотності капіталу	Зростання	1,09	1,2	1,3
коефіцієнт оборотності запасів	Зростання	16,8	23	26,8
період обороту запасів	Зменшення	21	16	13
коефіцієнт оборотності КЗ	Зменшення	20,5	37,8	31,9
період повернення КЗ	Зростання	18	10	11
коефіцієнт оборотності ДЗ	Зростання	15,9	16,7	12,5
період повернення ДЗ	Зменшення	23	22	29

Як бачимо з таблиці 2.8, більшість показників знаходяться у межах норми, що говорить про достатньо високий рівень фінансової безпеки.

Розглянемо показники рівня фінансової безпеки за роками.

Отже, проаналізуємо дані за 2022 рік. Всі індикатори фінансової стійкості, окрім коефіцієнту маневреності власного капіталу, відповідають нормативним значенням. Це є позитивним моментом та говорить про високий рівень фінансової стійкості ТОВ «Леройс». Підприємство є фінансово незалежним від зовнішніх

кредиторів. Від’ємне значення коефіцієнту маневреності власного капіталу обґрунтовується нестачею власних оборотних коштів.

Перейдемо до аналізу індикаторів платоспроможності. Спостерігається негативна ситуація – жоден із коефіцієнтів ліквідності не відповідають нормативним значенням; їх значення менше 0. Тобто на підприємстві порушена ліквідність.

Всі показники ділової активності відповідають нормам. Отже, ТОВ «Леройс» є привабливою для інвесторів та має стабільний та впевнений рівень своєї діяльності.

Розраховані показники дають на змогу стверджувати, що в 2022 році підприємство мало достатньо високий рівень фінансової безпеки.

Аналізуючи 2023 рік, варто сказати, що в цілому ситуація аналогічна попередній. Винятком тільки є коефіцієнт та період оборотів кредиторської заборгованості – за нормативом коефіцієнт повинен зменшуватися, а період оборту запасів – збільшуватися; насправді ж з цими показниками все було навпаки. Але зауважимо, що рівень фінансової безпеки від цього суттєво не постраждав.

У 2024 році, на відміну від 2023 року, з показниками кредиторської заборгованості все в порядку; не відповідають нормативним значенням показники оборотності дебіторської заборгованості. Але рівень безпеки залишився таким самим як і в попередньому періоді.

Таким чином, в 2022 році діяльність ТОВ «Леройс» була найефективнішою, але і в 2023-2024 рр. рівень фінансової безпеки підприємства був достатньо високим.

Для точнішої оцінки рівню фінансової безпеки ТОВ «Леройс» розрахуємо співвідношення позитивних результатів (ті, які відповідають нормативним значенням) к загальній кількості показників (брали 15).

Отже, відносний показник рівня безпеки дорівнює:

$$2022: 11/15 * 100\% = 73,33 \%$$

$$2023: 9/15 * 100\% = 60\%$$

$$2024: 9/15 * 100\% = 60\%$$

Як ми бачимо, наше припущення підтвердилося: значення рівню безпеки було найвищим у 2022 році $K=73,33\%$; в 2023-2024 рр. – по 60%. За звітний період значення рівню фінансової безпеки перевищувало 50%, а значить рівень фінансової безпеки також вище середнього.

Розрахуємо аналогічний показник за весь період:

$$(11+9+9)/45 = 64,44\%$$

Отже, рівень фінансової безпеки ТОВ «Леройс» є вищим середнього. Це досить добрий результат, але зменшення показників в динаміці говорить о негативних тенденціях, тому керівництву треба виявити причини зниження фінансових показників та спробувати їх розв'язати, доки не пізно.

Також слід зазначити, що для більш точних висновків про рівень фінансової безпеки ТОВ «Леройс», необхідно провести подальший аналіз за допомогою факторного аналізу, використовуючи модель «DuPont».

Використання даних методів аналізу дасть можливість ідентифікувати фактори, що мають найбільший вплив на значення рівня фінансової безпеки підприємства та рівень його фінансового стану в цілому. Внаслідок цього будуть знайдені засоби підвищення та оптимізації рівня фінансової безпеки підприємства, тим самим забезпечуючи більш ефективну фінансово-господарську діяльність підприємства.

Висновки до другого розділу

У другому розділі був проведений аналіз фінансової діяльності ТОВ «Леройс», якій був розпочато з експрес аналізу, який передбачає визначення структури та динаміки джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів, що розраховуються за даними балансу підприємства з використанням

методів вертикального та горизонтального аналізу. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів передбачає розгляд абсолютних та відносних змін власних та позикових засобів підприємства.

Внаслідок цього були виявлені сильні та слабкі місця в його діяльності. До сильних можна віднести високий рівень ділової активності, що говорить про дуже швидке обертання грошових коштів. Ще одним позитивним моментом в діяльності ТОВ «Леройс» є достатньо високий рівень його фінансової стійкості, що робить привабливим дане підприємство для зовнішніх інвесторів. До слабких сторін слід віднести показники ліквідності, майже не один з яких не відповідає нормі. У зв'язку з цим, керівництву підприємства необхідно переглянути стратегію свого розвитку з метою більш ефективної діяльності.

Було проаналізовано рівень фінансової стійкості, розрахувавши дані показники, можна засвідчити, що за даними 2021-2024 рр. ТОВ «Леройс» має достатню фінансову стійкість та є привабливим для зовнішніх інвесторів. Але у 2024 році спостерігалася негативна тенденція змін, тому керівництву підприємства слід звернути увагу на ці зміни та належним чином відреагувати, щоб уникнути проблемних ситуацій з фінансовою стійкістю «Леройс» у майбутньому.

Основним критерієм відбору системи показників була ідея про прямий зв'язок фінансової безпеки підприємства з його забезпеченістю фінансовими ресурсами, які складаються з власного основного капіталу, власних оборотних коштів, кредитів і позик (під власні гарантії чи гарантії держави), інвестицій, прямого фінансування з бюджету (державні та комунальні підприємства). Тому дані інформаційні джерела безпеки підприємства дозволяють налагодити постійний моніторинг стану фінансової безпеки підприємства, оцінити рівень фінансової безпеки; проаналізувати і визначати чинники впливу на той чи інший стан фінансової безпеки. Такі індикатори є вхідною інформацією, на якій має ґрунтуватися процес управління системою фінансової безпеки.

Можна відмітити, що ТОВ «Леройс» має високий рівень ділової активності. Це підтверджується розрахунками відповідних аналітичних показників, значення яких знаходяться у межах норми та мають позитивний напрям змін. Майже для

всіх показників у динаміці відбувається скорочення періоду оборотності, що підвищує з кожним роком ділову активність підприємства. Але декілька коефіцієнтів вказують на погіршення ділової активності в 2024 році. Крім того, слід зауважити, що підприємство має деякі проблеми в сфері розрахунків з боку дебіторів і покупців. Про це свідчить перевищення періоду оборотності дебіторської заборгованості над періодом оборотності запасів.

В цілому аналіз ліквідності балансу ТОВ «Леройс» свідчить про деякі проблемні аспекти: від’ємне значення власних обігових коштів, порушення ліквідності. Протягом досліджуваного періоду активи, що важко реалізуються, перевищують постійні пасиви. Це свідчить про недотримання підприємством мінімальної умови економічної стійкості. Аналіз коефіцієнтів ліквідності підтвердив порушення ліквідності балансу.

Всі показники ділової активності відповідають нормам. Отже, ТОВ «Леройс» є привабливою для інвесторів та має стабільний та впевнений рівень своєї діяльності.

Також була проведена оцінка рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс» за допомогою індикаторного методу. Внаслідок чого були визначені наступні результати: в 2022 році рівень фінансової безпеки підприємства склав 73,33%, а в 2023 та 2024 роках – 60%. Зниження даного показнику обумовлює необхідність виділення заходів з підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

3 Удосконалення системи управління фінансової безпеки підприємства

3.1 Застосування факторного аналізу для визначення напрямів удосконалення процесу управління фінансовою безпекою підприємства

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин метою будь-якого підприємства є необхідність забезпечення економічного зростання, яке досягається за допомогою підвищення ефективності процесу управління фінансовим станом підприємства. Одним із заходів забезпечення прибуткової та стабільної діяльності підприємства є удосконалення системи забезпечення його рівня фінансової безпеки.

З метою визначення компонентів, що мають найбільший вплив на рівень управління фінансовою безпекою підприємства використовується факторний аналіз. Актуальність факторного аналізу зумовлюється необхідністю вчасно реагувати на зміни, що відбуваються у процесі функціонування підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища.

Факторний аналіз – це методика комплексного системного вивчення і оцінки впливу факторів на величину результативних показників.

Рівень фінансової безпеки підприємства безпосередньо залежить від його фінансового стану. Визначальним показником ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства є рентабельність власного капіталу.

При аналізі коефіцієнтів рентабельності найбільш широке розповсюдження отримала факторна модель фірми «Du Pont». Призначення моделі — визначити чинники, які впливають на ефективність роботи підприємства та оцінити цей вплив. Для проведення аналізу необхідно змодельовати факторну модель коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Схематичне зображення факторної моделі «Du Pont» представлено на рисунку 3.1 [12,47].

В основу застосування даної моделі закладена наступна жорстко детермінована трьохфакторна залежність:

$$R_{BK} = \frac{ЧП}{B} \cdot \frac{B}{A} \cdot \frac{A}{BK} = R_{пр} \cdot P \cdot K_{фз}, \quad (3.1)$$

де R_{BK} – рентабельність власного капіталу підприємства;

ЧП – чистий прибуток;

B – виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

A – сума активів;

BK – сума власного капіталу.

$R_{пр}$ - коефіцієнт чистої рентабельності продаж;

P - ресурсовіддача;

$K_{фз}$ - коефіцієнт фінансової залежності.

Рисунок 3.1 – Факторна модель рентабельності власного капіталу фірми «DuPont»

З зазначеної моделі можемо зробити висновок, що рентабельність власного капіталу підприємства залежить від трьох чинників:

- рентабельність продаж;
- ресурсовіддача;
- структура авансованих в діяльність коштів (коефіцієнт фінансової залежності).

Значимість виділених факторів з позиції поточного управління пояснюється тим, що вони узагальнюють всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, його статику й динаміку та, зокрема, бухгалтерську звітність: перший фактор узагальнює «Звіт про фінансові результати», другий - актив «Балансу», третій - пасив «Балансу».

Результати розрахунків необхідних показників на основі фінансової звітності ТОВ «Леройс» представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Показники факторної моделі «Du Pont» ТОВ «Леройс» в 2021-2024 рр

Показник	Значення показника			
	2021	2022	2023	2024
коефіцієнт чистої рентабельності продаж (Rпр)	0,004	0,004	0,001	0,001
ресурсовіддача (Р)	1,772	0,955	1,450	1,578
коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	1,442	1,226	1,355	1,460
рентабельність власного капіталу (Rвк)	0,011	0,005	0,002	0,003

Як бачимо протягом аналізованого періоду відбулося зменшення значення показнику рентабельності власного капіталу з 0,011 до 0,449. На це зокрема вплинуло:

- зменшення ресурсовіддачі з 1,772 до 2578;
- зменшення чистої рентабельності продаж з 0,004 до 0,001;
- коливання значень коефіцієнту фінансової залежності.

Динаміку значень даних показників представлено на рисунку 3.2.

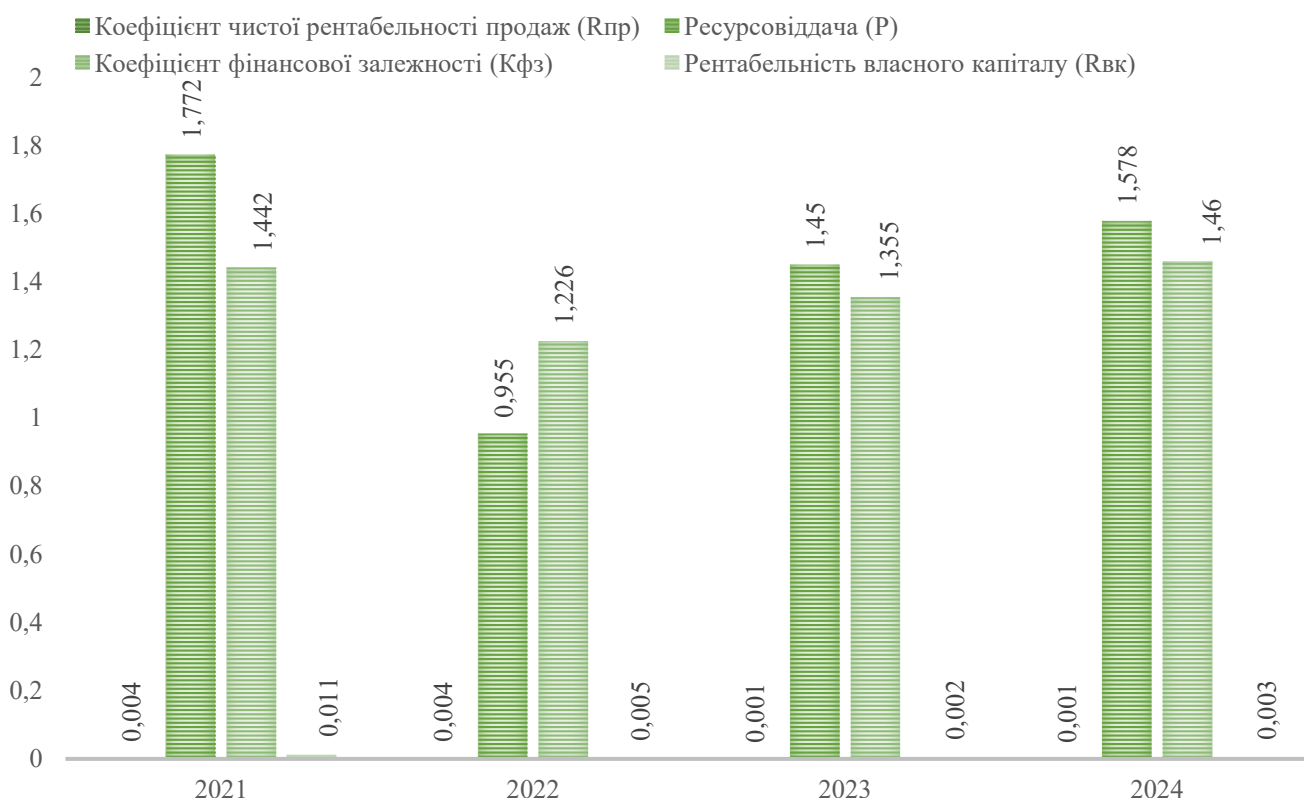

Рисунок 3.2 – Динаміка показників факторної моделі «Du Pont»

Маючи вихідні дані для факторного аналізу, можна перейти до визначення ступеня впливу окремого чинника на зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу ТОВ «Леройс». Для цього використовуються різні прийоми елімінування. В даному випадку доцільно використання метода ланцюгових підстановок.

Згідно з методу ланцюгових підстановок, загальна зміна рентабельності власного капіталу визначається за формулою:

$$\Delta R_{BK} = R_{BK}^1 - R_{BK}^0 \quad (3.2)$$

де індекси «1» й «0» вказують на значення показників у звітному та попередньому періоді.

Вплив на зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу, зміни показника чистої рентабельності продаж ($\Delta R_{BK}(R_{пр})$) визначається за формулою:

$$\Delta R_{BK}(R_{пр}) = R_{пр}^1 P^0 K_{фз}^0 - R_{пр}^0 P^0 K_{фз}^0 \quad (3.3)$$

Зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу за рахунок зміни показника ресурсовіддачі ($\Delta R_{BK}(P)$) визначаємо за формулою:

$$\Delta R_{BK}(P) = R_{пр1} P^1 K_{фз0} - R_{пр1} P^0 K_{фз0} \quad (3.4)$$

Зміна коефіцієнту рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнту фінансової залежності ($\Delta R_{BK}(K_{фз})$) визначається за формулою:

$$\Delta R_{BK}(K_{фз}) = R_{пр1} P^1 K_{фз1} - R_{пр1} P^1 K_{фз0} \quad (3.5)$$

Додавши значення зміни коефіцієнта рентабельності власного капіталу, за рахунок окремих факторів – рентабельності продаж, ресурсовіддачі та коефіцієнту фінансової залежності, отримуємо загальну зміну значення коефіцієнту:

$$\Delta R_{BK} = \Delta R_{BK}(R_{пр}) + \Delta R_{BK}(P) + \Delta R_{BK}(K_{фз}) \quad (3.6)$$

Використовуючи приведені вище формули, визначено ступень впливу окремого чинника на зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу ТОВ «Леройс». Це дозволить в подальшому використовувати отримані результати в процесі прогнозування фінансових показників загалом та власного капіталу зокрема. Слід зазначити, що розмір власного капіталу справляє суттєвий вплив на рівень фінансової безпеки підприємства, оскільки від наявності власних фінансових ресурсів залежить ступінь захищеності фінансових інтересів власників підприємства.

Результати розрахунків представлені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Вплив факторних показників моделі «Du Pont» на динаміку рентабельності власного капіталу ТОВ «Леройс» у 2022-2024 рр.

Фактор	Значення впливу фактору			Значення впливу у % до загальної зміни		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
зміна коефіцієнту чистої рентабельності продаж	-0,0001	-0,0037	0,0001	1,39	130,05	27,76
зміна ресурсівіддачі	-0,0049	0,0006	0,0002	83,92	-22,98	36,93
зміна коефіцієнту фінансової залежності	-0,0009	0,0002	0,0002	14,69	-7,07	35,30
загальна зміна	-0,006	-0,003	0,001	100,00	100,00	100,00

Як бачимо з таблиці 3.2 у 2022 році зменшення значення коефіцієнту рентабельності власного капіталу зумовлюється наступними процесами:

- зменшення коефіцієнту чистої рентабельності продаж на 0,0001 в порівнянні з попереднім роком;
- зменшенням ресурсівіддачі на 0,0049 в порівнянні з 2021 роком;
- зменшенням коефіцієнту фінансової залежності на 0,0009.

Також можна сказати, що на загальну зміну показнику рентабельності власного капіталу найбільший вплив надав показник ресурсівіддачі (83,92%) та коефіцієнт фінансової залежності (14,69%).

Аналізуючи аналогічні зміни у 2023 році, слід зауважити, що зменшення коефіцієнту рентабельності власного капіталу зумовлюється зменшенням коефіцієнту чистої рентабельності продажів на 0,0037. Показники ресурсівіддачі

та коефіцієнту фінансової залежності зросли в порівнянні з попереднім роком, а отже – вони вплинули не на зменшення загальної зміни, а лише зменшили вплив коефіцієнту чистої рентабельності продажів на значення зміни коефіцієнту рентабельності власного капіталу. Варто відмітити, що коефіцієнт чистої рентабельності продажів вплинув на зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу на 130%.

У 2024 році спостерігаємо збільшення коефіцієнту рентабельності власного капіталу (на 0,001). На це вплинули наступні фактори:

- збільшення коефіцієнту чистої рентабельності продажів на 0,001 в порівнянні з 2023 роком;
- збільшення ресурсовіддачі на 0,002;
- збільшення коефіцієнту фінансової залежності на 0,002 в порівнянні з попереднім роком;

Також ми бачимо з таблиці 3.2, що на загальну зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу всі фактори вплинули приблизно в однаковій мірі, а саме:

- коефіцієнт рентабельності продажів вплинув на 27,76%;
- показник ресурсовіддачі – на 36,93%;
- коефіцієнт фінансової залежності – на 35,3%.

Отже, після проведення факторного аналізу, ми бачимо, що на зміну рентабельності власного капіталу у дослідному періоді найбільший вплив чинив щороку різний показник. Так, у 2022 році величина показнику рентабельності власного капіталу більшою мірою обумовлювалась зміною ресурсовіддачі (83,92%), у 2023 – зміною коефіцієнту чистої рентабельності продаж (130,05%). Дещо інша ситуація спостерігається у 2024 році: у цьому періоді всі фактори мали приблизно рівний вплив на величину рентабельності власного капіталу (зміна коефіцієнту чистої рентабельності продаж вплинула на 27,76%, зміна ресурсовіддачі – на 36,93%, зміна коефіцієнту фінансової залежності – на 35,3%).

Таким чином, можна зробити висновок, що неможливо однозначно назвати фактор, який має найбільший вплив на рівень рентабельності власного капіталу

ТОВ «Леройс» через їх змінність щороку. Тому слід зазначити, що для даного підприємства є доцільним стимулювання кожного показнику з метою досягнення зростання величини рентабельності власного капіталу як основному чиннику, що безпосередньо впливає на рівень фінансової безпеки ТОВ «Леройс».

3.2 Узагальнення заходів із підвищення рівня фінансової безпеки підприємства

Необхідність підвищення рівня фінансової безпеки підприємства зумовлюється тим, що його метою є забезпечення стабільної, безкризовою та ефективної діяльності підприємства.

Система підходів із підвищення рівня фінансової безпеки підприємства являє собою сукупність взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовищ.

Оптимальний рівень фінансової безпеки підприємства досягається лише за умов злагодженої та правильної фінансово-економічної політики підприємства. Неможливо виділити єдине значення оптимального рівня фінансової безпеки підприємств загалом для всіх підприємств держави. Цей показник залежить від багатьох факторів, таких як форма власності підприємства та його розмір, вид його фінансово-господарської діяльності, наявність конкурентів та його конкурентоспроможність, та ін. Отже, оптимальний рівень фінансової безпеки визначається індивідуально для кожного підприємства.

Існує ряд функцій, які сприяють забезпеченню більш високого рівня фінансової безпеки підприємства. Тому кожному підприємству незалежно від його особливостей необхідно їх стимулювати. До таких функцій відносять:

- ідентифікація потенційних проблемних ситуацій, що полягає у визначенні проблемних місць у діяльності, оцінка причин їх виникнення та масштабів

наслідків;

- ліквідація проблемних ситуацій, яка полягає у сукупності засобів з виробу важелів впливу на проблему та методів її усунення;

- контроль, що містить у собі всебічну оцінку ефективності вжитих засобів та аналіз поточного стану щодо аналізу проблемних ситуацій;

- оптимізація фінансового управління, що полягає у забезпеченні оптимального використання фінансових ресурсів і потенціалу організації шляхом використання відповідного фінансового інструментарію та специфічних методів фінансового управління.

Реалізуючи ці функції, підприємство матиме змогу відстежувати загрози та небезпеки, що впливатимуть на ефективність економічної діяльності підприємства, а також контролювати їх наслідки.

Отже, систему фінансової безпеки пропонується інтегрувати у фінансово-економічний механізм підприємства, що дозволить здійснювати постійний контроль за ризиковим середовищем організації та приймати вчасні й обґрунтовані рішення.

Найважливішим важелем у системі забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки є можливість вчасного інформування про проблемні місця в фінансово-господарської діяльності, а також оцінювання ступеня загроз. Для забезпечення виконання цієї умови підприємство має виконувати наступні завдання:

- аналіз стану внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства, а також процесів, що відбуваються в них;

- визначення кризового середовища підприємства і виділення критичних ризиків;

- оцінка ймовірності настання кризової ситуації;

- виділення проблемних місць в діяльності підприємства, спираючись на дані проведеного аналізу;

- оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Виконання даних завдань дає змогу підприємству попередити кризові

ситуації, а також оцінити ефективність фінансово-економічної діяльності.

Далі розглянемо заходи із підвищення рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс». Виходячи з проведеного факторного аналізу рентабельності власного капіталу, можна говорити про досить часту зміну факторів впливу на даний показник. Це, в свою чергу, вказує на те, що підприємство має складності із контролюванням величини рентабельності власного капіталу шляхом стимулювання коефіцієнту чистої рентабельності продаж, величиною ресурсовіддачі та коефіцієнту фінансової залежності.

Згадаємо, що на формування розміру коефіцієнтів рентабельності в значній мірі впливають величина прибутку та витрат. Тому доцільним є вживання заходів, які сприяють максимізації прибутку та мінімізації витрат.

Для підприємства максимізація прибутку складається з вибору такого об'єму реалізації продукції, при якому граничні витрати підприємства, в виробництві і при реалізації, дорівнювали ринковій вартості. Іншими словами, на ринку вільної конкуренції дохід дорівнює ринковій вартості.

Існують наступні резерви зростання прибутку:

- зростання об'єму виробництва та реалізації випускної продукції;
- зменшення собівартості випускаємої продукції;
- підвищення якості випускаємої продукції [8].

Для максимізації прибутку підприємству необхідно здійснювати наступні заходи:

- суворе дотримання укладених договорів на виконання робіт. Для підприємства важливо знайти замовників на виконання престижних і найбільш потрібних для ринку робіт;
 - проведення масштабної та ефективної політики у галузі підготування персоналу, що є особливою формою вкладення капіталу;
 - підвищення ефективної діяльності підприємства зі збуту продукції.
- Необхідно більше уваги приділяти підвищенню швидкості руху обігових коштів, скороченню усіх видів запасів, досягати максимально швидкого просування готових виробів від виробника до споживачів:

- покращення якості продукції, яка випускається, що приведе до конкурентоспроможності та зацікавленості вибору підприємства замовниками робіт;
- збільшення обсягу виробництва шляхом більш повного використання виробничих потужностей підприємства;
- застосування сучасних механізованих та автоматизованих засобів для виконання робіт;
- розглянути та усунути причини появи перевитрачання фінансових ресурсів на комерційні витрати;
- удосконалювати рекламну діяльність, збільшувати ефективність окремих рекламних заходів;
- здійснювати ефективну цінову політику, диференційну по відношенню до окремих категорій покупців;
- здійснювати заходи, спрямовані на покращення «клімату» в колективі, що в майбутньому відобразиться на збільшенні продуктивності праці;
- здійснювати постійний контроль за умовами зберігання та транспортування сировини і готової продукції [5].

Виконання цих пропозицій значно збільшить прибуток на підприємстві. Необхідно, щоб підприємство більш часу приділяло таким галузям, як реалізація та збиток продукції, так як потреби та вимоги споживачів становляться дуже індивідуалізованими, а ринки дуже різноманітними за своєю структурою. Максимальне отримання прибутку частіше за все зв'язується зі зниженням виробничих витрат.

Будь-яка діяльність супроводжується витратами, які утворюються у процесі формування та використання ресурсів для досягнення мети підприємства. Тому необхідно дедалі більше уваги приділяють економії та оптимізації витрат, оскільки в умовах ринку управління витратами ставить за мету досягнення такої величини, що дасть змогу розширити їх можливості у збільшенні обсягів товарообігу та прибутку за високої якості обслуговування покупців.

До заходів, що забезпечують мінімізацію витрат, можна віднести наступні:

- скорочення витрат на виробництво. шляхом збільшення рівня продуктивності праці, економічного використання сировини, палива, електроенергії, обладнання;
- скорочення невиробничих витрат та виробничого браку;
- вдосконалення системи управління витратами;
- забезпечення зростання товарообігу і вдосконалення його структури;
- підвищення ефективності використання основних фондів;
- підвищення продуктивності праці;
- вдосконалення торгівельно-технологічного процесу;
- налагодження оперативного контролю за раціональним використанням матеріальних ресурсів [11].

Реалізація основних напрямів поліпшення господарського механізму економії витрат обігу і всіх вищенаведених резервів має сприяти їх оптимізації та підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, а значить и його рівня фінансової безпеки..

Собівартість виготовленої продукції має безпосередній зв'язок з витратами виробництва. Отже, зменшення розміру собівартості можна ототожнювати із мінімізацією виробничих витрат.

Стосовно зменшення дебіторської і кредиторської заборгованостей, необхідно знаходити шляхи і способи, які дозволять скоротити величину заборгованостей підприємства. Щоб не утворювалася необґрунтована кредиторська заборгованість, необхідно правильно управляти дебіторською заборгованістю. Можна виділити наступні заходи щодо зменшення величини заборгованостей підприємства:

- контроль оборотності коштів у розрахунках (прискорення оборотності в динаміці є позитивною тенденцією);
- проведення відбору потенційних покупців і визначте умови оплати товару, що передбачені в договорах і контрактах. Відбір доцільно здійснювати за допомогою неформальних критеріїв (рівень поточної платоспроможності клієнта, дотримання платіжної дисципліни, прогностні фінансові можливості, фінансові та

економічні можливості підприємства і пр.);

- надання відвантаження товару в кредит постійним покупцям;
 - ранжирування кредиторської заборгованості за всіма строками виникнення (наприклад, розбивання по місяцях);
 - постійний контроль безнадійних боргів для утворення необхідного резерву;
 - постійна праця з дебіторами для зменшення дебіторської заборгованості (надсилання їм листів, дзвінки, продаж їх заборгованість іншим організаціям).
- Таким способом підприємство зменшуватиме свої кредиторські борги;

- постійний аналіз рівня як дебіторської, так і кредиторської заборгованості та їх порівняння з критичними значеннями;
- побудова аналітичного обліку таким чином, щоб забезпечувалося отримання даних про терміни погашення, про утворення прострочень, про наявність векселів та ін [27].

Зазначені рекомендації будуть сприяти виявленню неприпустимих видів кредиторської та дебіторської заборгованостей та допоможуть вірно визначати базу оподаткування і будувати відносини з бюджетом.

Величина власного капіталу складається із статутного, додаткового, резервного капіталів та нерозподіленого прибутку. Звідси, можна зробити висновок, що на розмір власного капіталу підприємство в більшій мірі має можливість впливати через величину отриманого прибутку. Тому є недоцільним виділяти розмір власного капіталу як окремого фактору

Після систематизації засобів оптимізації кожного окремого фактору, були виділені ті, які оказують найбільш вагомий ефект на підвищення рівня фінансової безпеки підприємства (рисунок 3.3).

Представлені заходи допоможуть підвищити рівень фінансової безпеки підприємства, незалежно від його форми власності і виду фінансово-господарської діяльності та інших особливостей. Оптимізація даних факторів дозволить підприємству відстежувати загрози та небезпеки, а також попередити кризові ситуації.

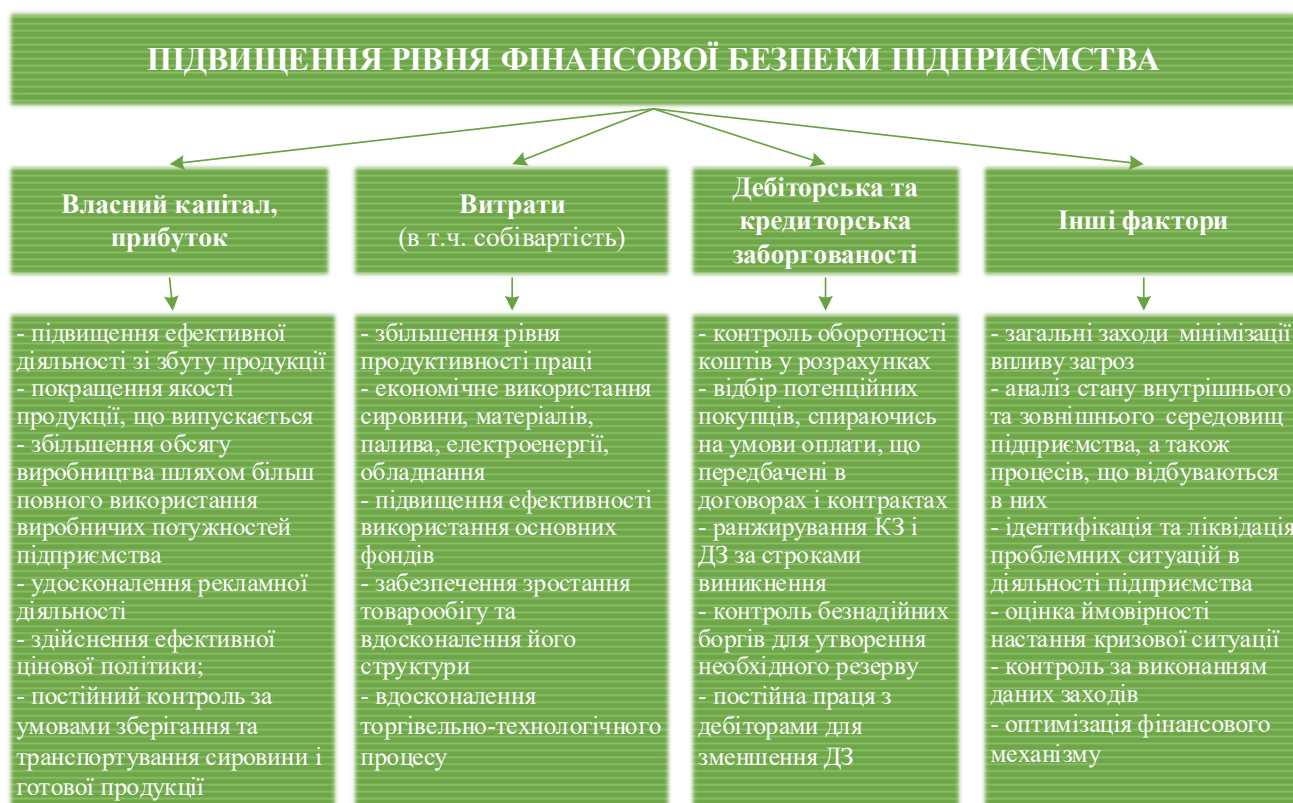

Рисунок 3.3 – Заходи оптимізації факторів, що впливають на рівень фінансової безпеки підприємства

Скорочуючи витрати на виробництво шляхом економії сировини та інших ресурсів, підвищення рівня продуктивності праці та ефективного використання основних фондів, підприємство зможе зменшувати собівартість виготовленої продукції при незмінному розмірі прибутку, тим самим досягаючи більшої ефективності від власної діяльності.

Згадаємо, що власний капітал підприємства формується з статутного, додаткового, резервного капіталів та нерозподіленого прибутку. Звідси можна зробити висновок, що зростання власного капіталу зумовлюється зростанням нерозподіленого прибутку. Отже, для підприємства є доцільним застосовувати заходи максимізації прибутку для забезпечення стабільної фінансово-господарської діяльності та її перспективного розвитку.

Дебіторська та кредиторська заборгованості є одними з найбільш значимих показників рівня фінансової безпеки підприємства. Тому підприємство має здійснювати постійний контроль за даними факторами, регулярно стежити за їх

співвідношенням і якістю для покращення фінансового стану підприємства.

Отже, проаналізувавши фактори впливу на рівень фінансової безпеки підприємства, можна виділити ряд заходів з його оптимізації:

- аналіз та контроль за процесами, що відбуваються на підприємстві;
- ідентифікація та ліквідація проблемних місць;
- повне використання виробничих потужностей підприємства;
- економічне використання сировини та інших ресурсів;
- збільшення рівня продуктивності праці;
- підвищення якості продукції;
- здійснення ефективної збутової та рекламної діяльності;
- ранжирування кредиторської та дебіторської заборгованостей за строками виникнення;
- контроль безнадійних боргів для утворення необхідного резерву.

Систематизацію даних заходів наглядно представлено на рисунку 3.4.

Рисунок 3.4 – Система заходів з підвищення рівня фінансової безпеки підприємства

Таким чином, використовуючи вищеперераховані заходи, підприємство

зможе підвищити рівень своєї фінансової безпеки, тим самим забезпечуючи більш ефективну та стабільну фінансово-господарську діяльність та досягнення високого рівня захисту фінансових інтересів власників підприємства.

Отже, для забезпечення стійкої та стабільної діяльності, підприємству необхідно не тільки збільшувати суми грошових надходжень, але й виконувати ряд заходів для її оптимізації.

Найважливішим фактором ефективності діяльності є добре налагоджена фінансова стратегія підприємства, яка дасть можливість аналізувати економічні процеси, що відбуваються на підприємстві, що дасть змогу вчасно виявляти та нейтралізувати різні види загроз, а значить – попереджувати проблемні місця в діяльності підприємства.

Висновки до третього розділу

З метою визначення компонентів, що мають найбільший вплив на рівень управління фінансовою безпекою підприємства використовується факторний аналіз. Актуальність факторного аналізу зумовлюється необхідністю вчасно реагувати на зміни, що відбуваються у процесі функціонування підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища.

Рівень фінансової безпеки підприємства безпосередньо залежить від його фінансового стану. Визначальним показником ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства є рентабельність власного капіталу.

Провівши розрахунки, бачимо що протягом аналізованого періоду відбулося зменшення значення показнику рентабельності власного капіталу з 0,011 до 0,449. На це зокрема вплинуло:

- зменшення ресурсовіддачі з 1,772 до 2578;
- зменшення чистої рентабельності продаж з 0,004 до 0,001;
- коливання значень коефіцієнту фінансової залежності.

Маючи вихідні дані для факторного аналізу, було розраховано ступень

впливу окремого чинника на зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу ТОВ «Леройс», з використанням метода ланцюгових підстановок.

Бачимо що у 2022 році зменшення значення коефіцієнту рентабельності власного капіталу зумовлюється наступними процесами:

- зменшення коефіцієнту чистої рентабельності продаж на 0,0001 в порівнянні з попереднім роком;
- зменшенням ресурсовіддачі на 0,0049 в порівнянні з 2021 роком;
- зменшенням коефіцієнту фінансової залежності на 0,0009.

Також можна сказати, що на загальну зміну показнику рентабельності власного капіталу найбільший вплив надав показник ресурсовіддачі (83,92%) та коефіцієнт фінансової залежності (14,69%).

Проаналізувавши дні, можна зробити висновок, що неможливо однозначно назвати фактор, який має найбільший вплив на рівень рентабельності власного капіталу ТОВ «Леройс» через їх змінність щороку. Тому слід зазначити, що для даного підприємства є доцільним стимулювання кожного показнику з метою досягнення зростання величини рентабельності власного капіталу як основному чиннику, що безпосередньо впливає на рівень фінансової безпеки ТОВ «Леройс».

Аналіз рівня фінансової безпеки підприємства треба розпочинати з аналізу факторів, які впливають на нього. Оскільки ці фактори знаходяться в різному співвідношенні, то дати загальну оцінку взаємозв'язків вартості з урахуванням дії кожного з них можна за допомогою методу множинної кореляції.

Отже, проаналізувавши фактори впливу на рівень фінансової безпеки підприємства, були виділені наступні заходи з його оптимізації:

- аналіз та контроль за процесами, що відбуваються на підприємстві;
- ідентифікація та ліквідація проблемних місць;
- повне використання виробничих потужностей підприємства;
- економічне використання сировини та інших ресурсів;
- збільшення рівня продуктивності праці;
- підвищення якості продукції;
- здійснення ефективної збутової та рекламної діяльності;

- ранжирування кредиторської та дебіторської заборгованостей за строками виникнення;
- контроль безнадійних боргів для утворення необхідного резерву.

Система підходів із підвищення рівня фінансової безпеки підприємства являє собою сукупність взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовищ.

Оптимальний рівень фінансової безпеки підприємства досягається лише за умов злагодженої та правильної фінансово-економічної політики підприємства. Неможливо виділити єдине значення оптимального рівня фінансової безпеки підприємств загалом для всіх підприємств держави. Цей показник залежить від багатьох факторів, таких як форма власності підприємства та його розмір, вид його фінансово-господарської діяльності, наявність конкурентів та його конкурентоспроможність, та ін. Отже, оптимальний рівень фінансової безпеки визначається індивідуально для кожного підприємства.

Узагальнюючи все вище зазначене, можна зробити висновок стосовно того, що управління фінансовою безпекою є важливою складовою та міцною основою ефективного функціонування окремого суб'єкту господарювання та держави в цілому.

Висновки

В сучасних умовах господарювання значно зростає роль оптимізації та підвищення рівня фінансової діяльності підприємств. Це пояснюється, насамперед, тим, що саме фінансова діяльність формує фінансове забезпечення операційної і інвестиційної діяльності підприємства, впровадження науково-технічних досягнень, підвищення конкурентоспроможності продукції, а також забезпечення стійкого його функціонування.

Крім цього, фінансова діяльність підприємства здійснюється з урахуванням умов зовнішнього середовища, якому властиве зростання рівня динамічності і невизначеності, викликаних трансформаційними та інтеграційними процесами. Тобто, зростання рівня невизначеності в першу чергу пов'язане з посиленням конкуренції на низці товарних ринків, зниженням тривалості життєвого циклу продукції, інфляційними процесами, нестабільністю податкового і регуляторного законодавства, відсутністю розвинутого сектора довгострокового банківського кредитування, зниженням ділової активності фондового ринку тощо. Підвищення рівня невизначеності зовнішнього середовища вимагає від суб'єктів господарювання гнучкості в прийнятті фінансових рішень і їх адаптації до умов, що постійно змінюються.

Окреслені проблемні моменти та позитивні зрушення свідчать про те, що в таких умовах дуже важливим є своєчасне та комплексне забезпечення та фінансовою безпекою підприємств, яка є головною складовою частиною загальної економічної безпеки, та оптимізація її рівня.

У першому розділі було проаналізовано різні підходи до визначення поняття та сутності фінансової безпеки як економічної категорії. Проведене дослідження наукових праць засвідчили різноманітність думок щодо економічної сутності поняття фінансової безпеки. Важливим недоліком більшості трактувань є відсутність взаємозв'язку фінансової безпеки держави з фінансовою безпекою інших учасників ринкового середовища. Тому, на нашу думку, дослідження цих взаємозв'язків у подальшому дозволять виявити основні риси фінансової безпеки

та сформувати основні критерії щодо її оцінки.

З огляду на це, в роботі було запропоновано власне трактування поняття: фінансової безпека підприємства визначається граничним станом фінансової стійкості, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, що характеризується здатністю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам. Також були розглянуті основні методики визначення рівня фінансової безпеки підприємства та виявлені переваги та недоліки кожної з них. В межах індикаторного підходу була розглянута сукупність показників та виділені оптимальний набір індикаторів для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства.

Також в роботі були визначені основні індикатори фінансової безпеки і було зроблено висновок щодо того, що своєчасне виявлення таких чинників дає змогу суб'єктам господарювання адаптуватись до постійної зміни середовища та успішно виживати в умовах конкуренції. Адаптація потребує здатності до розвитку, трансформації елементів господарської діяльності та системи управління в такому напрямку, який забезпечує фінансову безпеку.

В ході дослідження механізму оптимізації фінансової стійкості було виявлено, що при її розробці та впровадженні важливо враховувати необхідність формування двох напрямів стратегій. Перший напрям стратегій повинен враховувати ситуацію, визначати цільові настанови й формувати політику підприємства для втримання й розширення свого життєвого простору. Другий – повинен охоплювати методи, прийоми й інструменти для вивчення (розпізнавання) стратегій, що формуються іншими суб'єктами (державою, підприємствами-конкурентами), спрямованих (навмисно або ненавмисно) проти діяльності й розвитку підприємства та звужуючих його життєвий простір.

У другому розділі був проведений аналіз фінансового стану ТОВ «Леройс» на основі фінансової звітності. Внаслідок цього були виявлені сильні та слабкі місця в його діяльності. До сильних можна віднести високий рівень ділової активності, що говорить про дуже швидке обертання грошових коштів. Ще одним позитивним моментом в діяльності ТОВ «Леройс» є достатньо високий рівень його фінансової стійкості, що робить привабливим дане підприємство для зовнішніх

інвесторів. До слабких сторін слід віднести показники ліквідності, майже не один з яких не відповідає нормі. У зв'язку з цим, керівництву підприємства необхідно переглянути стратегію свого розвитку з метою більш ефективної діяльності.

Також була проведена оцінка рівня фінансової безпеки ТОВ «Леройс» за допомогою індикаторного методу. Внаслідок чого були визначені наступні результати: в 2022 році рівень фінансової безпеки підприємства склав 73,33%, а в 2023 та 2024 роках – 60%. Зниження даного показнику обумовлює необхідність виділення заходів з підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

У третьому розділі було застосовано факторний аналіз з метою виявлення факторів, що впливають на рівень фінансової безпеки підприємства для їх подальшої оптимізації. В результаті були виділені такі основні фактори впливу, як величина затрат та прибутку підприємства, рівень кредиторської та дебіторської заборгованостей та інші фактори впливу.

Отже, проаналізувавши фактори впливу на рівень фінансової безпеки підприємства, були виділені наступні заходи з його оптимізації:

- аналіз та контроль за процесами, що відбуваються на підприємстві;
- ідентифікація та ліквідація проблемних місць;
- повне використання виробничих потужностей підприємства;
- економічне використання сировини та інших ресурсів;
- збільшення рівня продуктивності праці;
- підвищення якості продукції;
- здійснення ефективної збутової та рекламної діяльності;
- ранжирування кредиторської та дебіторської заборгованостей за строками виникнення;
- контроль безнадійних боргів для утворення необхідного резерву.

Узагальнюючи все вище зазначене, можна зробити висновок стосовно того, що фінансова безпека є важливою складовою та міцною основою ефективного функціонування окремого суб'єкту господарювання та держави в цілому.

Список використаних джерел

- 1 Ареф'єва, О.В. Формування конкурентної стратегії підприємства в системі антикризового управління: О Ареф'єва, С Пілецька, М Лістрова - *Економіка та суспільство*.- № 43 – 2022 – С.75-83
- 2 Ареф'єва, О.В. Планування економічної безпеки підприємств / Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. – К.: вид-во Європ. Ун-ту, 2016. – 170 с.
- 3 Ареф'єва, О.В. Економічні онови формування фінансової складової економічної безпеки / Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б // *Актуальні проблеми економіки*. – №26. – 2018. – С. 98-103.
- 4 Барановський, О.І. Фінансова безпека: монографія / О.І. Барановський– К. : Фенікс, 2014. – 338 с.
- 5 Білик, М.Д. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В.Павловська, Н.М. Притуляк – К. : КНЕУ, 2017. –592 с.
- 6 Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: навчальний курс / І.А. Бланк. -. Київ: Ніка-Центр, 2014. - 656 с.
- 7 Бойда С. Інноваційні підходи до управління підприємствами в умовах діджиталізації економіки. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. Випуск 1 (85). С. 72–81. URL:<https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle>
- 8 Болюх М. А. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
- 9 Васільєва, Л. М., Земляний, М. С. Управління ризиками в контексті стратегії антикризового управління. *Economics*, (2023). 10.5281/zenodo.10327777
- 10 Вахович І. М. Фінансовий менеджмент: магістерський курс: навчальний посібник. Видання третє, змінене і доповнене. Луцьк: Надстир'я, 2023. 640 с.
- 11 Викиданець, І.В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ_/2009_3/27.pdf (Дата звернення: 20.10.2025)
- 12 Волш К., Ключові показники менеджменту Видавництво Наш формат,

2023. 432 с.

13 Гавриш Г., Бобух Є., Калабін В. Методичні підходи до діагностики рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання з урахуванням дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*, 2024 №59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-141>

14 Ганущак, Т. В. Оцінка фінансової безпеки підприємства / Т.В. Ганущак // *Вч. записки Університету «КРОК»*. – К.: 2014. – Вип. 1. – С. 45-52.

15 Гаватюк Л.С., Навчально-наочний посібник «Фінансовий аналіз у схемах і таблицях» / Гаватюк Л.С., Ковальчук Н.О. Чернівці, 2019. 120 с.

16 Ганущак Т.В., Артюх К.С. Економічний аналіз в системі управління підприємством. *Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції: Фінансова система України в умовах економічної та фінансової глобалізації світу.*–Том 1. – Київ, 15 грудня 2017 року / За редакцією професора В. М. Фурмана. Київський інститут банківської справи, 2017. С.22-25

17 Геєць В. М. Нестабільність та економічне зростання: монографія. Національна академія наук України, Ін-т економічного прогнозування. 2000. 344 с.

18 Горячева К.С. Аналіз ефективності фінансування проектів з використанням краудфандингу / К. С. Горячева, Ю. К. Тітомир, О. В. Бурдюг // *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. - 2021. - № 26. - С. 74-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2021_26_9

19 Гришова, І. Ю., Гнат'єва, Т. М. (2016). Управління ризиками у контексті стратегії антикризового управління. *Український журнал прикладної економіки*, 1(3), 32–40.

20 Гудзь О.Є., Прядка А.С. Управління інтелектуальним капіталом «*Економіка. Менеджмент. Бізнес*» № 2(36), 2021 С.5-11

21 Гудзь, О. Е. Стратегічні сценарії розвитку цифрової трансформації управління підприємств в нових економічних реаліях «*Економіка. Менеджмент. Бізнес*» № 2(45), 2024 С.10-17

22 Дергачова, В. В., Колешня, Я. О. (2022). Економічна безпека підприємства на засадах антикризового управління. *Journal of Economic and Business Management*,

<https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/1936>

23 Джур О. Є., Шулякова А. С. Інноваційні аспекти удосконалення системи менеджменту організацій у сучасних умовах. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2016. Випуск 6. С. 55–67.

URL:https://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fmecon/program_5e4b8e8370ce8.pdf

24 Другова О.С. Контролінг в антикризовому вартісно-орієнтованому управлінні діяльністю виробничих підприємств. URL:

<https://ontu.edu.ua/download/dissertation/disser/2024/diser-Dugova.pdf>

25 Крупка М.І. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 440 с.

26 Круш П.В., Якименко Р.А. Методики оцінки фінансової діяльності підприємства // *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. – 2016. – №16. – С. 48–53.

27 Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 304 с.

28 Ліпич Л. Г. Економіка підприємства [Текст] : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2021.- 758 с.

29 Лозовський О. М. Шляхи оптимізації системи менеджменту підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. No 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/48.pdf.

30 Марченко О.М.— Фінансова безпека держави Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О: навч. посібник. Львів, 2020. - 356 с

31 Нестеренко, В. Ю., Прокопенко, М. В., Коваль, І. Б. Антикризове управління в системах ризик-менеджменту та управління економічною безпекою підприємства. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*. 2024. № 23. С. 136-143. <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2024.32.136>

32 Носань, Н., Борисенко, О., Назаренко, Т. (2023). Антикризове управління та стратегічний розвиток підприємств у період війни. *Економіка та суспільство*,

<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-18>

33 Пасінович І. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Харків: Право, 2022. - 246 с.

34 Піхняк, Т. Методи оцінки та механізм управління фінансовою безпекою підприємства. *Сталий розвиток економіки*, 3(32), 2016. С. 109-113. <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/375>

35 Резник Н. П. Інноваційні методи управління підприємствами з огляду на оцінку їхньої ефективності. *Економіка підприємства*. 2019. №4, С. 138–147. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/4/EV20194_138-147.pdf.

36 Руденко, С., Гіржева, О., Рижикова, Н., Накісько, О. Ризик-менеджмент у системі антикризового стратегічного управління аграрних підприємств. (2023). Modeling the development of the economic systems, 155–162. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-21>

37 Седікова І. О. Нові парадигми менеджменту в умовах цифрової економіки. *Економіка харчової промисловості*. 2022. Том 14. Випуск 3. С. 37–43. URL: <https://journals.ontu.edu.ua/index.php/fie/article/download/2360/2555>.

38 Середа, А. Особливості діагностики кризових станів підприємства в мирний час та в умовах війни. *Економіка та суспільство*, (2024). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-65>

39 Ставерська Т. О., Шевчук І. Л. Фінансово-економічний механізм управління забезпеченням фінансової безпеки підприємства. *Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф*, 28 жовтня 2016 р. Харків: ХДУХТ, 2016. С. 305-306.

40 Фінансова безпека держави: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Гукалюк А.В., Стасишин А.В., Слобода Л.Я.] – Львів: ЛНУ імені Івана. Франка. 2024. – 680 с.

41 Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія / НАН України, Ін-т економіки промисловості. Київ, 2019. - 304 с.

42 Халтур С.М., Оптимізація фінансової безпеки підприємств на шляху подолання ризиків їх функціонування Халтур С.М. Грабчук О.М.. Шевчук В.В. *Агросвіт* №21 2024 С.21-26

43 Цибульська, Елеонора Іванівна. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. для студентів, які навчаються за спец. 051 – Економіка / Е. І. Цибульська ; Нар. укр. акад. – Харків : Вид-во НУА, 2019. – 328 с

44 Цифрова адженда України – 2020. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

45 Юринець, О. В. Ургентні інструменти антикризового управління підприємствами в умовах євроатлантичної інтеграції. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/dissertation/15864/d47-2.pdf>

46 Яцкевич І. В. Сучасний менеджмент та менеджер : матеріали XXIII Всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за між-народ. участю. Сучасний менеджмент : моделі, стратегії, технології. 28 квіт. 2022 р. Одеса : ДУ «Одеська політехніка». 2022. С. 12–13. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/public/Files/studolympconf/xxiii_konferenciya_suchasnyy_menedzhment_modeli_strategiyi_tehnologiyi_2022.pdf

47 White, Gerald I., Ashwinpaul C. Sondhi, and Dov Fried. «The Analysis and Use of Financial Statements». Wiley, 2003.

АКТ

перевірки кваліфікаційної роботи магістра на наявність ознак академічного плагіату.

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism кваліфікаційна робота «Управління фінансовою безпекою підприємства», автора: Лесик Данила Сергійовича містить 36,59 % обсяг знайдених подібностей. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала доцент кафедри Фінанси, облік і аудит Вікторія Орлова

20.12.2025 р.